

Mavanga ma Bamvuala

Thonono

¹ A mueni Tewofile, mu buku ama yitheti ndiy-olukila tona vana thonono mambu moso momo matona vanga Yesu ayi makalonga

² nate mu lumbu kioki katombolo ku Diyilu bu kamana vana zithumunu, mu lulendo lu Pheve Yinlongo, kuidi bamvuala ba kasobula.

³ Bu kamana mona ziphasi, wukimonikisa wu moyo kuidi bawu mu kuba monisa bidimbu biwombo. Wukimonisa kuidi bawu mu makumaya ma bilumbu ayi wuba kuba yolukilanga mambu ma Kipfumu ki Nzambi.

MU PHINGUDULU YI PHEVE YINLONGO

Tsila yi Pheve Yinlongo

⁴ Bu kadia yawu va kimosi, wuba vana lutu-munu ti :

—Lubika totuka mu Yelusalemi yayi bavingila tsila yi Tata yoyi luwa kuidi minu.

⁵ Bila Yowani mu nlangu kabotikila, muaki fioti kuandi fisiedi buna lueka botama mu Pheve Yinlongo.

⁶ Bu bakutakana va kimosi, bamvuala banyu-vula :

—A Pfumu, buna yayi thangu weka mvutudila kipfumu ki Iseli e ?

⁷ Wuba vutudila :

—Disi diambu dieno ko mu zaba zithangu ayi zitsungi zikubika Tata mu lulendo luandi.

⁸ Vayi Pheve Yinlongo bu kela kuiza va beno ; buna luela tambula lulendo ayi luela ba bambangi bama tona mu Yelusalemi, mu Yuda dioso, mu Samali ayi nate muna mu sukisina ntoto.

Bavutuka ku Yelusalemi

⁹ Buna kamana tuba mambu momo, bammona wutombolo ku diyiluayi dituti dimosi dimfuka va meso mawu.

¹⁰ Bu basungimina tala ku diyilu, mu phila kaba nkuendila, talababakala buadi bavuata minledi miphembi batelama va ndambu'awu ;

¹¹ babakamba :

—A beno basi Ngalili, a bila mbi lutelimini vava bu lulembo talanga ku diyilu e ? Yesu diodi dimeni tombolo ku diyilu va khatitsik'eno, wela buela vutuka boso lummuenini kendidi ku Diyilu.

¹² Buna bamvuala bavutuka ku Yelusalemi bu babotuka va mongo wu minti mi olive, mongo wowo wuba nduka-nduka mu tezo ki nana di zikhama di zimatele mu tula ku Yelusalemi.

¹³ Muna batula ku divula, bakuma ku yilu banga ; kuawu baba nkutikininanga. Kuna kuba : Piela, Yowani, Zaki, Andele, Filipi, Toma, Balitelemi, Matayi, Zaki muana Alife, Simoni muisi dikabu di Zeloti ayi Yuda muana Zaki.

¹⁴ Babo mu kithuadi kimosi baba nkutakananga bilumbu bioso mu diambu di sambila va kimosi ayi baketo ayi Maliya ngudi yi Yesu, ayi bakhomba zi Yesu.

Basobula Matiasi mu vinginina Uuda

¹⁵ Mu bilumbu beni, Piela wutelama va khatit-sika bakhomba. Thalu yi batu bakutakana baba nduka-nduka khama yimosi ayi makumuadi.

¹⁶ Wuba kamba :

—A bakhomba, bufueni masonoko matuba Pheve Yinlongo mu munu Davidi madedakana bu kayolukila Yuda, mutu wowo wutuadisa batu bobo bakanga Yesu.

¹⁷ Niandi wuba wumosi mu beto, niandi mamvandi wutambula kiandi kuku mu kisalu kiaki tutambula.

¹⁸ Mu zimbongo ziozi bamfuta, mu diambu di mambimbi mandi, ziawu kasumbila tsola. Niandi wubua ntu wutuama ku tsi, wutumbu buka vumu, midi mioso mimana totuka va nganda.

¹⁹ Basi Yelusalemi boso bawa tsangu beni ; diawu babiekila tsola beni mu mbembo awu “Akelidama” bu dinsundula : “Tsola yi menga”.

²⁰ Muaki masonama mu Minkunga ti :

Tala ! Bika nzo'andi yiba dio yambi,

mu bika mutu kabika mu kala ;

bosi mutu wunkaka kabonga kisalu kiandi.

²¹ Diawu bufueni tusobula mutu wumosi mu batu bobo babedi kutulandakananga mu thangu Pfumu Yesu kabedi zinganga yeto va kimosi,

²² tona thangu Yowani kabotika nate mu lumbu kioki katombolo va khatitsik'eno, wumosi mu bawu fueti kala mbangi banga beto mu diambu di mfulukulu yi Yesu.

²³ Basobula batu buadi : Zozefi baba ntedilanga “Balisabasi”. Dizina diandi dinkaka “Yusitusi” ; ayi Matiasi.

²⁴ Bu baba nsambila, buna batuba :

—A Pfumu, ngeyo zebi mintima mi batu bosu, wutumonisa nani wusobula mu batu buadi baba
²⁵ muingi katambula kuku ki kisalu kiandi ayikimvuala kiandi, kisalu kioki kibika Yuda wuyenda ku buangu kiandi.

²⁶ Bosi bata wadi. Wadi yibuila Matiasi ayi niandi wubuelama mu dikabu di kumi mvuala wumosi.

BAMBANGI KU YELUSALEMI

2

Ndukudulu Pheve Yinlongo

¹ Lumbu ki Pantekoti bu kidedakana, babo bakutakana va kimosi.

² Zimbukila biyoko bingolo biba ku diyilu banga vuka ki ngolo, bimana wasa mu nzo yoso yi baba.

³ Bosi minlaki mi mbazu mivasuka, miba monikina, mitelama va mbata mintu miawu.

⁴ Batu bosu bamana wala mu Pheve Yinlongo ; ayi batona yolukazimbembo bankaka, bosu Pheve Yinlongo kaba kuba yolukisila.

⁵ Bayuda bawombo baba kinzikanga Mina mi Nzambi baba mu zitsi zioso zi ntoto bayiza ku Yelusalemi.

⁶ Biyoko bina bu bitembakana, nkangu wu batu wukutakana ayi wusimina mu mona ti kadika mutu wulembo wa mu mbembo andi.

⁷ Basimina buwombo ayi bakiyuvula bawu na bawu :

—Tala, batu bosu bobo bantuba basi ko basi Ngalili e ?

⁸ Vayi buevi, beto bosu, tulembo wila kadika mutu mu yandi mbembo, yoyi kabutukila e ?

⁹ Bila vava vadi basi Palitesi, basi Medesi, basi Elami, ayi beto tumvuandanga mu Mezopotami, basi Yuda, basi Kapadose, basi Ponti, basi Azi,

¹⁰ basi Filizi, basi Pamfili, basi Ezipite, basi zunga ki Libi kioki kifikimini ayi Silene, bosu beto basi Loma, tumvuandanga vava ;

¹¹ Bayuda ayi banzenza bankaka zikituka Bayuda, basi Kelete, basi Alabi ; tulembo kuba wi balembo samuna mambu manneni ma Nzambi.

¹² Babo basimina ayi bayuvasana : “Diambu diadi mbi dinsundula e ?”

¹³ Vayi bankaka baba nseva, batuba : “A beno keti vinu bakololo !”

Piela wulonga nkangu wu batu

¹⁴ Bosu Piela wutelama ayi kumi mvuala wumosi, wuvumbula mbembo, wuba kamba :

—Benos basi Yuda ayi beno bosu lumvuandanga mu Yelusalemi, bika luzaba diambu diadi ayi luteka matu mu mambu mama.

¹⁵ Batu baba basi kolo vinu ko banga bu lulembo yindudila bila tukidi kueto mu thangu yi vua yi nsuka.

¹⁶ Vayi mambu mama mawu mambu mabikula mbikudi Yoweli :

¹⁷ Nzambi wutuba ti :

*Tala mambu mela ba mu bilumbu bi tsuka :
ndiela dukula Pheve ama Yinlongo mu batu bosu,
bana beno babakala ayi babaketo bela bikula,
bamatoko meno mela mona zitsongolo,
bosu biboba bieno biela lota zindozi.*

¹⁸ Nyinga, mu bilumbu bina, ndiela dukula Pheve
ama Yinlongo

*mu bisadi biama,
bibaketo ayi bi babakala ayi bela bikula ;*

19 Ndiela vanga bikumu mu matuti, mu diyilu.

Ndiela monisa bidimbu va mbata ntoto :

Menga, mbazu ayi muisi ;

20 thangu yela kituka tombi,

bosi ngondi yela kituka menga.

*Mawu mambu mela monika tuamina lumbu ki
Pfumu,*

lumbu kinneri ayi ki nkembo ;

*21 ayi buela, woso mutu wela tela dizina di Pfumu
wela vuka.*

*22 A beno basi Iseli, wanu mambu mama : Yesu
muisi Nazaleti, mutu wowo Nzambi kalumonisa
ayi kakikinina va meso meno mu bikumu, mu
mambu manneni ayi mu bidimbu biobi Nzambi
kavangila mu mioko miandi va khatitsik'eno,
banga kuandi bu luzebi buawu*

*23 baluyekudila niandi boso bubela mayindu
ma Nzambi ayi boso bubela lukanu lukakikanina.
Benolumbanda va dikulusi ayi lumvondisa mu
mioko mi bankua masumu.*

*24 Nzambi wumfulukisa ayi wunkula mu mi-
anga mi lufua bila lufua lusia ba kadi lulendo ko
mu kunsimbidila.*

*25 Bila Davidi wutuba mu diambu diandi :
Minu ndimona mu zithangu zioso Pfumu ku
ntual'ama.*

*Bila widi va koko kuama ku lubakala
muingi ndibika nikunu.*

*26 Diawu ntim'ama wumona monina khini
ayi ludimi luama lumona moni khini
ayi nitu ama yela vundila mu diana dioso.*

*27 Bila wulendi yekula ko muel'ama wusiala ku tsiyi
bafua,*

ayi wulendi kikinina ko ti nitu yi kisadi kiaku kinlongo yi bola.

²⁸ *Ngeyo wumbonisa zinzila zi luzingu.*

Bosi wela ku mbonisa khini yiwombo

bu wela kumbengudila thalu aku.

²⁹ A bakhomba ziama, bika ndilukamba mu kambu memata mu diambudi nkulu eto Davidi, niandi wufua ayi wuziku. Ziama kiandi kidinate lumbu kiaki.

³⁰ Bu kaba mbikudi, ayi bu kazaba ti Nzambi wunlevila ndefi ti wela vuandisa va kundu kiandi ki kipfumu mutu wowo wela totukila mu nkun'andi,

³¹ buna niandi wukimuena ayi wuyolukila mfulukulu yi Klisto. Wutuba ti : kasia yekolo ko mu tsi yi bafua ayi nitu andi yisia bola ko.

³² Yesu beni, Nzambi wumfulukisa. Beto boso tuidi bambangi mu diambu diodi.

³³ Bosi wutombolo mu diambu di vuanda va koko ku lubakala ku Nzambi, ayi, wutambula kuidi Tata Pheve Yinlongo yivanunu tsila ; buna niandi wutembikisa mambu lulembo moni ayi lulembo wi.

³⁴ Bila Davidi kasia kuenda ku Diyilu ko, vayi niandi veka wutuba :

Pfumu wukamba kuidi Pfumu'ama :

Vuandila va koko kuama ku lubakala,

³⁵ *nate ndiela mana tula bambeni ziaku zioso ku tsi malu maku !*

³⁶ Bika Iseli dioso dizaba mu bukiedika ti Yesu beni diodi lubanda va dikulusi Nzambi wunkitudi Pfumu ayi Klisto !

Batu batheti bawilukila

37 Bu bawa mambu mama, mintima miawu miluuala ; diawu bayuvudila Piela va kimosi ayi bamvuala bankaka :

—A bakhomba, a mbi tuvanga e ?

38 Piela wuba vutudila :

—Lubalula mavanga ! Bika kadika mutu mu beno kabotama mu dizina di Yesu Klisto mu diambu di ndemvokolo yi masumu. Buna luela tambula dikaba di Pheve Yinlongo.

39 Bila tsila beni yidi mu diambu dieno, mu diambu di bana beno ayi mu diambu di baboso badi thama, babo bobo Pfumu eto Nzambi kela tela mbila.

40 Piela wubuela kuba kamba diaka mambu mawombo muingi bawilukila ayi wuba kindisa ti :

—Bika lukivukisa mu tsungi yayi yi mbimbi.

41 Babo bobo bawilukila mambu ma Piela babotama. Mu lumbu kina nduka-nduka mili tatu zi batu zi buelama.

Nzingulu yi batu batheti ba wilukila

42 Buna bazingila ngolo mu landakananga malongi ma bamvuala, ayi mu kithuadi, mu ndiwulu dipha ayi mu zitsambulu.

43 Baboso bamona boma ; bamvuala bavanga mambu manneni ayi bikumu.

44 Batu boso bawilukila baba kalanga va buangu kimosi ayi batula bima bioso mu kithuadi.

45 Baba sumbisanga mintoto miawu ayi bima biawu ayi baba kabulanga kuidi batu babo boso bubela minkiza mi kadika mutu.

46 Bilumbu bioso, mu kithuadi kimosi baba kuktakananga mu Nzo Nzambi, baba dianga mapha mu zinzo ziawu, baba dianga bidia biawu mu khini ayi mu kukikulula koso.

47 Baba kembisanga Nzambi ayi batu bosoboba zola.

Kadika lumbu Pfumu wuba kuba buelanga batu bobo baba mvukanga.

3

Dikoka dibeluka

¹ Lumbu kimosi mu thangu yintatu yi masika, Piela ayi Yowani bayenda ku lusambulu ku Nzo Nzambi.

² Banata mutu wuba dikoka tona kabutuka. Baba kuntulanga kadika lumbuva muelo Nzo Nzambi, wowo wuba ntedolongo : “Muelo kitoko” mu diambu di lombanga lusadusu kudi batu bobo baba kotanga mu Nzo Nzambi.

³ Mutu beni bu kamona ti Piela ayi Yowani beka kota mu nzo Nzambi, wuba lomba lusadusu.

⁴ Piela ayi Yowani bansungimina kuntala, bosipiela wunkamba :

—Wututadi !

⁵ Dikoka beni dieka batala, dibanzila ti beka kumvana lusadusu.

⁶ Vayi Piela wutuba :

—Ndisi kadi palata ko voti nolo ko bikuvana vayibiobi bidi yama ndieka kuvana biawu : Mu dizina di Yesu Klisto, muisi Nazaleti, telama ayi diata kuaku !

⁷ Bu kansimba mu koko ku lubakala, wuntelimisa. Mu yina yawu thangu, bitambi biandi ayi bikodi biandi bikinda.

⁸ Wudumuka, wutelama ayi wudiata. Wukota yawu va kimosimu Nzo Nzambi, wundiata, wundumuka ayi wunkembisa Nzambi.

9 Batu boso bammona wulembo diati ayi wulembo kembisa Nzambi.

10 Bazaba ti niandi wuba mvuandanga va “muelo kitoko” wu Nzo Nzambi.

Batu basimina, bamona tsi bu bamona mambu momo mavangama mu niandi.

11 Mutu beni bu kasimbidila Piela ayi Yowani ; buna batu boso basimina, bazawula ku baba ku ndambu yi nzo yiba ntedilanga “Velandi yi Solomo”.

Piela wusudikisa kumu

12 Piela bu kamona bobo, wukamba batu :

—A beno basi Iseli, bila mbi lulembo siminina mu diambu diadi e ? Voti bila mbi lulembo tudila bobo banga ti mu lulendo lueto veka ayi mu buvedila bueto tutelimisini mutu beni e ?

13 Nzambi yi Abalahami, yi Isaki, yi Yakobi ayi Nzambi yi bakulu beto niandi wukembisidi kisadi kiandi Yesu, diodi beno luyekula ayi diodi lutunuka va ntuala Pilatu mu thangu kabaka lukanu lu kunyekula.

14 Vayi beno lutunuka mutu wunlongo ayi wu busonga, vayi beno luzola ti baluyekudila mvondi.

15 Beno luvondisa tho yi Luzingu, yoyi Nzambi kafulukisa mu bafua. Beto tuidi bambangi ba mambu momo.

16 Mu minu mu dizina diandi, mutu wawu wu lulembo moni ayi wu luzebi, kabakidi zingolo. Mu dizina di Yesu ayi mu minu kioki kidi mu niandi mutu wawu kabelukididi banga bu lulembo monina beno boso.

17 Buabu bakhomba ziama, nzebi ti beno ayi bapfumu beno luvangila buawu mu kambu ku zaba, beno ayi bapfumu zieno.

18 Vayi Nzambi wudedikisa mambu momo katuba mu mimbikudi miosoti Klisto andi kafueti mona phasi.

19 Lubalula mavanga meno ayi luvutuka kuidi Nzambi muingi masumu meno malemvokolo.

20 Buna Pfumu wela kuluvana zithangu zivundila ayi wela kulufidisila Yesu : Klisto mutu wowo kalukubikila tona thama.

21 Vayi kafueti tuama vuanda ku Diyilu nate mu thangu mambu moso mela kituka mamona banga bobo buyolukila Nzambi mu miunu mi mimbikudi miandi minlongo.

22 Moyize wutuba thama ti :

Pfumu, Nzambi eno, wela kulutotudila mbikudi va khatitsika

bakhomba zieno banga minu.

Beno luela kunwa mu mambu moso, momo kalenda kulukamba.

23 *Ayi vela ba ti woso mutu wela kambu wila mbikudi wowo, wela zimbukusu va khatitsika di batu.*

24 Ayi mimbikudi mioso nkutu tona Samueli nate mimbikudi mioso minlandakana, bayolukila bilumbu biabi.

25 Beno luidi bana ba mimbikudi ayi bana ba Nguizani yoyi Nzambi kawizinina ayi bakulu beto bu kakamba Abalahami ti : *mu nkun'aku makanda moso ma ntoto mela sakumunu.*

26 Mu diambu dieno theti Nzambi kafulukisila kisadi kiandi mu bafua. Wuntuma muingi

kalusakumuna ayi kabotula kadika mutu, mu beno, mu masumu.

4

Piela ayi Yowani basamba va ntuala lukutukunu lu minyadi

¹ Piela ayi Yowani bu baba yoluka kuidi batu, buna vatotuka banganga Nzambi, pfumu yi batu baba sunganga Nzo Nzambi ayi Basaduki ;

² bamona phiti mu ntima mu diambu di bamvuala balonga batu ayi zisamuna mfulukulu mu bafua mu nzila yi Yesu.

³ Buna baba kanga. Vayi bu yiba thangu masika, baba tula mu nloko nate mu lumbu kilanda.

⁴ Vayi bawombo bawilukila mu batu bobo bawa malongi mawu. Thalulu yi batu yibuelama ndukanduka mili tanu.

⁵ Muaki yiyiza ba ti mu lumbu kilanda, bapfumu ziawu, bakulutu bawu ba batu ayi minsoniki miawu mi mina bakutakana ku Yelusalemi.

⁶ Kuna kuba Ana, Pfumu yi banganga Nzambi, Kayife, Yowani, Alasendele ayi bawombo bankaka baba mu nkuna wu pfumu yi banganga Nzambi.

⁷ Batula Piela ayi Yowani va ntual'awu, bosibaba yuvula :

—Mu lulendo mbi voti mu dizina di nani luvangidi diambu diadi e ?

⁸ Buna Piela, bu kaba wuwala mu Pheve Yinlongo, wuba vutudila :

—A bapfumu zi batu ; bakulutu ba Iseli !

⁹ Enati lumbu kiaki tueka sambusu mu diambu di mavanga mamboti momo mavangimini kuidi

mutu wubela ayi mu diambu di zaba buevi ka-belukididi,

¹⁰ buna bika luzaba beno boso ayi beno batu boso ba Iseli ti mu dizina di Yesu Klisto muisi Nazaleti. Yesu diodi beno lubanda va dikulusi, diodi Nzambi kafulukisa mu bafua. Mu dizina diodi mutu wawu kadidi va tual'eno vava ayi nitu yi buvini.

¹¹ Bila niandi, ditadi dilozo kuidi beno mintungi, diyikidi ditadi di mfunu va fuma.

¹² Phulusu luisi ko mu mutu wunkaka ; bila va nza yimvimba kuisi ko dizina dinkaka divanu kuidi batu diodi tufueta vukila.

¹³ Bu bamona bukhafi bu Piela ayi bu Yowani, ayi, bu babakula ti Piela ayi Yowani basia ba balonguka ko ayi badi batu baphamba ; buna basimina buwombo. Bazaba ti bawu baba kibanga ayi Yesu.

¹⁴ Bu bamona mutu wowo wubelusu wuba yawu vana, buna basia baka ko diambu di findisila ziphaka.

¹⁵ Baba vana lutumunu lu totuka ku nganda yi lukutukunu lu minyadi. Buna bayuvasana bawu na bawu :

¹⁶ —A mambu mbi tufueta vangila batu baba e ? Bila kuidi batu boso bankalanga mu Yelusalemi, didi dikiedika ti batu bobo bavengi kumu kinni ayi tulendi ditunuka ko.

¹⁷ Vayi muingi nsamu beni wubika luta tembakana muangana batu, bika tuba kandika muingi babika buela yolukila mu dizina diodi buba kuidi nani.

¹⁸ Bosi bu baba tumisa, baba kandika babika buela yolukila voti buela longila mu dizina di

Yesu.

¹⁹ Vayi Piela ayi Yowani baba vutudila :

—Zenganu beno veka : didi difuana va ntuala Nzambi mu kuluwila voti mu wila Nzambi e ?

²⁰ Bila beto tulendi vonga ko yolukila mambu momo tumona ayi momo tuwa !

²¹ Bu babuela ku batitisa diaka, baba yekula bila basi mona ko buevi balenda kuba vanina thumbudulu. Bila batu boso bakembisa Nzambi mu diambu di kumu kioki kivangama.

²² Bila mutu wowo wuvangulu kumu kioki wuba viokila tezo makumaya ma mimvu.

Batu bawilukila basambila

²³ Bu babayekula, Piela ayi Yowani bayenda bata bakundi bawu ayi baba kamba mambu moso mabakamba bapfumu zi zinganga Nzambi ayi bakulutu ba batu.

²⁴ Bu bawa mambu momo, va kimosi bawu boso batumbula mbembo mu sambila Nzambi :

—Pfumu ngeyo wuvanga Diyilu ayi ntoto, mbu ayi bibioso bidi muna ;

²⁵ ngeyo wuyolukila mu Pheve Yinlongo mu munu wu nkulu eto Davidi, kisadi kiaku.

A bila mbi makanda mafuemini e ?

*Bila mbi batu balembu yindudila mambu makam-
bulu fuana e ?*

²⁶ *Mintinu mi ntoto mitelama*

*bapfumu zikutikini mu nuanisa Pfumu ayi Klisto
andi.*

²⁷ Bila mu divula diadi ntinu Elode ayi Ponse-
Pilatu, Bapakanu ayi basi Iseli bawizini muingi
banuanisa Yesu, kisadi kiaku kinlongo, kioki wu-
bieka,

²⁸ mu diambu di vanga mambu moso momo wuyindula tona thama mu luzolo ayi mu lulendo luaku.

²⁹ Vayi buabu, Pfumu, tala bu balembo tutitisila ayi vana bisadi biaku bukhafi bu longila mambu maku.

³⁰ Bika wunonumuna koko kuaku mu diambu di belusa ayi mu diambu dibikumumu ayi mambu manneni mavangama mu dizina di Yesu, kisadi kiaku kinlongo.

³¹ Bu bamanisa sambila, buangu kioki ki baktikinina kinikukaayi baboso bawala mu Pheve Yinlongo. Balonga mambu ma Nzambi mu bukhafi.

Batu bawilukila basalasana

³² Nkangu woso wu batu bobo bawilukila baba ntima wumosi ayi pheve yimosi. Kusia ba ko mutu wubanzila ti bima biandi biba mu diambu diandi veka ; vayi bina bioso biba bi kithuadi.

³³ Mu lulendo lungolo, bamvuala batelimina mfulukulu yi Pfumu Yesu kimbangi ayi nlemvo wuwombo wumonika mu bawu bosu.

³⁴ Kadi mutu wumosi mu bawu kasia ba wusukama ko. Bila batu bosu baba zitsola voti zinzo bazisumbisa

³⁵ ayi banata kuidi bamvuala thalu yi zimbongo yoyo basumbisila bima biawu. Bamvuala baba kabulanga ziwu kuidi kadika mutu bosu bubela minkiza mi kadika mutu.

³⁶ Buna Zozefi, wubieko kuidi bamvuala “Balin-abasi” tsundu dizina beni “muana mbombolo” wuba muisi sanga ki Sipeli* mu dikanda di Levi.

* **4:36** minsekudi minkaka misonika Kipelo va buangu ki Sipeli.

37 Niandi mamvandi wusumbisa tsol'andi, wunata zimbongo ayi wuvana ziawu kuidi bamvuala.

5

¹ Vayi mutu wumosi dizina diandi Anania, va kimosi ayi nketo'andi Safila basumbisa tsol'awu.

² Vayi bu kawizana ayi nketo'andi, Anania wusueka ndambu yi zimbongo ziozi kasumbisila tsola. Bosi wunata ndambu yinkaka kuidi bamvuala.

³ Piela wunkamba :

—A Anania! Bila mbi Satana kawadidi mu ntim'aku e? Vunini Pheve Yinlongo, suekidi ndambu yi zimbongo ziozi sumbisidi tsol'aku e?

⁴ Tuamina wusumbisa tsola beni, yisi ba yaku veka ko e? Bosi ku nzimunina bu wumeni kuyisumbisa, wulendi sadila zimbongo beni ko boso buzodidi e? Buna buevi bakidi lukanu luvangila diambu di phila yayi e? Bika sia ti batu vunini vayi Nzambi vunini!

⁵ Anania bu kamana wa mambu mama, wubua va tsi ayi wufua. Batu boso bobo bawa diambu beni bamona boma.

⁶ Matoko mayiza zinga mvumbi, manata yawu ku nganda bosu mayenda kuyizika.

⁷ Nduka-nduka zithangu zitatatu zivioka bosu nketo'andi wuyiza kota, mukambu zaba mambu mavioka.

⁸ Piela wunyuvula :

—Wutsudikisa : yawu yoyi thalu lusumbisididi tsol'eno e?

Niandi wumvutudila :

—Mu thalu yoyi kaka!

⁹ Bosi Piela wunkamba :

—A bila mbi luwizinini mu diambu di tota Pheve yi Pfumu e ? Tala batu bobo babedi ku zika bakala diaku badi va muelo ayi ngeyo mamvaku, beka ku nata.

¹⁰ Muna thangu yina wubua va malu ma Piela ayi wufua. Matoko bu mavutuka mammona wufua. Mannata ayi manzika vana ndambu bakala diandi.

¹¹ Mambu mama mamonisa basi dibundu tsisi yiwombo ayi batu bosobobo bawa mambu beni.

Bamvuala zitelama kimbangi va ntuala luku-tukunu lu minyadi

¹² Bamvuala zivanga bikumu ayi bidimbu biwombo va khatitsika batu. Babo baba kifu kikutakananga ku velandayi Solomo.

¹³ Kadi mutu wunkaka kasia fubana yawu ko, muaki batu baba kuba niemisanga ngolo.

¹⁴ Vayi babakala ayi baketo bawombo bawilukila Pfumu ayi babuelama.

¹⁵ Buna batu baba natina bambevo bawombo mu ziphambu zizinzila ; bazitula va zikhuala ayi mu biphoyi muingi Piela bu kamvioka, kitsuisula kiandi kibua vadi bambevo bankaka.

¹⁶ Batu bawombo baba kuizanga, baba mu mavula mafikimini Yelusalemi ; banata bambevo ziwu ayi banata batu baba yamusu kudi ziphevi zimbimbi. Baboso babeluka.

¹⁷ Pfumu yi zinganga Nzambi ayi batu bandi bosova kimosi ayi basi dikabu di Basaduki ; bamonakikhenene

¹⁸ bakanga bamvuala ayi babakotisa mu nloko wunneni.

¹⁹ Vayi mbasi yi Pfumu yiyiza va builu, yizibula mielo mi nloko ayi yitotula bamvuala,

²⁰ buna yiba kamba :

—Yendanu ku Nzo Nzambi, lulonga batu malongi ma luzingu lualu.

²¹ Bu bawa bobo, mu nsuka-nsuka bayenda ku nzo Nzambi, batona longa ! Pfumu yi zinganga Nzambi ayi batu bandi batumisa batu ba lukutukunu lu minyadi ayi bakulutu boso ba Iseli. Buna batuma batu benda landi bamvuala mu nloko.

²² Vayi minsungi bu miyenda tula kuna nloko, misia bamona ko mu nloko. Mivutuka ayi mituba :

²³ —Tuenda bata nloko widi wukangama ayi minsungi mi nloko buna mitelimini va mielo. Vayi bu tuzibudi kadi mutu wumosi tuisi mona ko !

²⁴ Thangu pfumu yi minsungi mi Nzo Nzambi ayi pfumu yi zinganga Nzambi bawa mambu mama, basia zaba ko mbi bivanga. Bayindula kani buevi bu kuiza sukila Nsamu wawu.

²⁵ Vana vawu mutu wumosi wuyiza ku bakamba :

—Batu bobo lukotisa mu nloko badi muna Nzo Nzambi, balemba longi !

²⁶ Pfumu yi minsungi mi Nzo Nzambi wuyenda va kimosi ayi masodi mandi kuna nzo Nzambi. Wunata bamvuala ku lukutukunu lu minyadi, bika sia ti mu kingolo bila boma baba mona mu diambu di batu bedi kuba zuba matadi.

²⁷ Bu baba nata, baba tula va ntuala lukutukunu lu monyadi bosu Pfumu yi zinganga Nzambi wuba yuvula :

28 –Tulukandika lubika buela longilanga mu dizina di mutu wuna. Vayi tala malongi meno mameni tembakana mu Yelusalemi dioso, bosu lutidi beto tunata nkanu wu lufua lu mutu wuna e ?

29 Vayi Piela ayi bamvuala bavutula :

–Bulutidi mboti mu tumukina Nzambi vayi bika batu.

30 Nzambi yi bakulu beto wufulukisa Yesu beni mu bafua. Yesu diodi luvondisa bu lumbanda va nti.

31 Vayi Nzambi wunnangika bu kamvuandisa va koko kuandi ku lubakala banga Pfumu ayi Mvulusi mu diambu di basi Iseli babalula mavanga ayi balemvokolo mu masumu.

32 Beto tuidi bambangi ba mambu mama va kimosi ayi Pheve Yinlongo yoyi Nzambi kavana kuidi batu beti kuntumimina.

33 Vayi bawu bu bawa mambu momo, bafuema ngolo ; bawizana mu diambu di baba vondisa.

34 Vayi mfalisi wumosi mu dikabu di lukutukunu lu minyadi, dizina diandi Ngamalieli, wuba nlongi wu Mina ; wuba kinzukungu kuidi batu bosu, wutelama va khatitsika lukutukunu minyadi ; wuvana lutumunu batotula bamvuala ku nganda mu ndambu thangu.

35 Buna wuba kamba :

–A beno basi Iseli, lulubuka mu diambu di batu baba ayi talanu mambu mbi lutidi kuba vangila.

36 Bila mu bilumbu kuandi bibedi, mutu wumosi wutotuka, dizina diandi Tewudasi wuzola kukimonisa mutu wu minsua. Nduka-nduka zikhama ziya zi batu banlandakana. Vayi bu

kavondo, buna batu bandi boso baba kuntumukinanga basasukusu. Dingumba diandi disia buela wakakana ko.

³⁷ Niandi bu kavioka, mu thangu yiba disasama, Yuda muisi Ngalili wutotuka. Niandi mamvandi wuvitumuna batu bawombo mu diambu batotula khindu, vayi mamvandi wufua ayi batu baba kuntumukinanga bamana sasukusu.

³⁸ Buabu ndieka ku lukamba: Bikanu buela kota mambu ma batu baba ayi luba yekula benda kuawu; bila enati lukanu lualu votimavanga mama madi ma batu buna mela fua.

³⁹ Vayi enati madi mavanga ma Nzambi buna lulendi nunga ku mavonda ko ayi lukeba luedi nuanisa Nzambi.

⁴⁰ Batu boso bakikinina ndubu andi. Bu batumisa bamvuala; baba kandika babika buela yolukila dizina di Yesu. Bu bamana kuba tuta khuba; bosi baba yekula.

⁴¹ Bawu batotuka va ntuala lukutukunu lu minyadi mu khini bila bamonika ti bafueni mona ziphasi mu diambu di dizina di Yesu.

⁴² Bosi kadika lumbu mu nzo Nzambi ayi mu zinzo, bamvuala basia vonga ko mu longa ayi mu yamikisa Yesu banga Klisto.

6

Basobula tsambudi di bisadi

¹ Muaki mu bilumbu bina, thalu yi minlonguki yibuelama, Bayuda bobo baba tubanga kingeleki baniungutina Bayuda bobo baba tubanga Kiebelewo. Bila mu thangu kabula bidia bi lumbu ka lumbu baba babanzilangamafuola mawu mu bufuana.

² Buna kumi bamvuala buadi zitumisa nkangu wu minlonguki, baba kamba :

—Busi fuana ko ti tubika buela longa mambu ma Nzambi muingi tukabulanga bidia !

³ Zikhomba, sobulanu tsambudi di batu, bobo badi kimbangi kimboti, badi bawala mu Pheve Yinlongo ayi badi diela muingi tuba vana kisalu kioki.

⁴ Vayi beto, tueka yekimina kisalu kisambila ayi kilonga !

⁵ Nkangu woso wumona khini mu diambu di mambu momo. Diawu basobudila Etieni, mutu wuba wuwala mu minu ayi wuwala mu Pheve Yinlongo ; Filipi, Polokoli, Nikanoli, Timoni, Palimenasi ayi Nikola, muisi Antioshi wukituka Nyuda.

⁶ Baba tuala va ntuala bamvuala. Bamvuala bu zisambila, babatetika mioko.

⁷ Mambu ma Nzambi maluta buela tembakana ; thalu yi minlonguki yiluta buelama mu Yelusalemi ayi banganga Nzambi bawombo ziwilukila.

Bakanga Etieni

⁸ Etieni wuba wuwala mu nlemvo ayi mu lundo, wuvangamambu manneni ayi bikumu biwombo va khatitsika batu.

⁹ Buna batu bankaka ba nzo lukutukunu, lolo baba tedilanga nzo lukutukunu lu batu bakulu mu buvika va kimosi ayi batu basi Silene, basi Alesandeli ayi basi Silisi ayi basi Azi, batona findana ziphaka ayi Etieni.

¹⁰ Vayi basia nunga ko va ntuala diela ayi Pheve yoyi yika yolukila.

¹¹ Vana wawu bafuta batu muingi batuba ti :

—Beto tuwilu mutu wawu wulembo yoluka mambu mamvuezolo mu diambu di Moyize ayi mu diambu di Nzambi.

¹² Bakitumuna khindu muidi batu, muidi bakulutu, muidi minsoniki mi Mina ; bayiza kuidi Etieni, bankanga ayi bannata va ntuala lukutukunu lu minyadi.

¹³ Batotula bambangi baluvunu, zituba ti :

—Mutu wawu kakadi vonga mu yolukanga mambu mambimbi mu diambu di buangu kiaki kinlongo ayi mu diambu di Mina.

¹⁴ Bila tuwilu bosu kabedi tuba ti Yesu diodi di muisi Nazaleti, wela tiolomuna buangu kiaki ayi wela viakisa bifu bi tulonga Moyize.

¹⁵ Vayi meso ma batu bosu bobo baba mu lukutukunu lu minyadi masungimina tala Etieni. Bamonana zizi kiandi kikituka banga zizi ki mbasi.

7

Etieni wulonga

¹ Bosi pfumu yi zinganga Nzambi wunyuvula :

—Mambu mama bafundidi madi makiedika e ?

² Buna Etieni wuvutula :

—Batata ayi bakhomba ziama, bika luwa mambu ndieka ntuba : Nzambi yi nkemboyimonikina Dise dieto Abalahami bu kaba ku Mesopotami, tuamina kavuanda ku Alani,

³ ayi wunkamba : *Bika tsi aku ayi bibutu biaku yayi yenda ku tsi yoyi ndiela ku monisa.*

⁴ Buna wubika tsi yi Kalide ayi wuyenda vuanda ku Alani. Dise diandi bu kafua, Nzambi wuntu-misa mu tsi yayi lulembo zingila buabu.

⁵ Vayi Nzambi kasia kumvana kadi kiuka ko mu tsi yayi, ka diambu ko tini kintoto kioki kalenda tula lutambi luandi. Muaki Nzambi wunvana tsila yi kunvana tsi beni va kimosi ayi nkun'andi. Vayi mu thangu yina buna kabutidi kadi muana ko.

⁶ Buna Nzambi wunkamba :
*nkun'aku wela zingila mu tsi yi kinzenza ;
 bela kuwuyadila ayi bela kuwuyamisa*

mu tezo ki zikhama ziya zi mimvu. ⁷ Vayi
 Nzambi wubuela kamba diaka :
*ndiela sambisa tsi yoyi yela kuba yadila
 Bosi bela totuka mu tsi beni
 ayi bela kuiza ku tsambidila va buangu kiaki.*

⁸ Nzambi wuvanga nguizani andi ayi Abalahami : nguizani yi nzengolo yi nitu yi kibakala. Abalahami wubuta Isaki, wunzenga mu lumbu ki nana. Isaki wubuta Yakobi bosu Yakobi wubuta kumi bakulu buadi.

⁹ Bakulu basumbisa Zozefi ku Ezipite mu diambu di kikhenene. Vayi Nzambi wuba yandi.

¹⁰ Diawu kankudila mu ziphasi ziandi zioso ayi mu nlemvo wu Nzambi, Zozefi wumonika mutu wu diela va ntuala Falawo, ntinu wu Ezipite. Diawu kanbiekila nyadi* mu Ezipite dioso ayi mu nzo andi yoso.

¹¹ Vayi kutotuka kanda kingolo mu Ezipite dioso ayi mu Kana. Ziphasi zingolo ziba mu thangu beni. Bakulu beto basia baka bidia ko.

* **7:10 nyadi** : voti guvelinele.

12 Yakobi bu kawa ti ble[†] yiba ku Ezipite, buna kuna kafidisa bakulu beto mu khubu yitheti.

13 Mu khumbu yimmuadi yayi kaba fidisa, Zozefi wukimonikisa kuidi bakhomba bandi ayi Falawo wuyiza zaba dikanda de Zozefi.

14 Buna Zozefi wutumisa dise diandi Yakobi ayi bibutu biandi bioso. Thalu yi batu bosu yiba lusambudi lu batu ayi batu batanu.

15 Yakobi wuyenda ku Ezipite, kuawu kafuila va kimosi ayi bakulu beto.

16 Banatu ku Sikemi, baziku mu biziami bisumba Abalahami kuidi bana ba Amoli, bobo baba nkalanga mu Sikemi.

17 Sumbu thangu yifueti dedikinina tsila Nzambi kavana Abalahami bu yifikama, buna batu babuelama ayi baluta buelama mu Ezipite

18 nate ntinu wunkaka wukambu zaba Zozefi wutotuka mu Ezipite. Zozefi.

19 Ntinu beni wusadila luvunu va ntuala dikanda dieto, wumonisa bakulu beto ziphasi nate mu kuba kuika baloza bana bawu batsombi mu diambu bana beni babika zinga.

20 Yawu thangu yibutukila Moyize, wuba muana wu kitoko va ntuala Nzambi. Zingondi zitatu bambuta bandi bansuekila mu nzo.

21 Vayi bambuta bandi bu banloza, buna muana wunketo wu Falawo wuntota ayi wunyundula, wunkitula muan'andi.

22 Diawu Moyize wulongila mu ndongokolo yoso yi basi Ezipite, wuyiza ba mutu wunneni mu thubulu andi ayi mu mavanga mandi.

[†] 7:12 ble : kidi kunusu kidi banga loso. Mu kiawu beti vangila falina. Tala Matayi 13.29.

²³ Moyize bu kadukisa makumaya ma mimvu, wubaka lukanu lu kuenda tadi bakhomba bandi ; bana ba Iseli.

²⁴ Bu kamona wumosi mu bawu, wumonoso phasi, buna wunkotila ayi wuvonda muisi Ezipite mutu wumonisa muana Iseli phasi.

²⁵ Wubanza ti bakhomba bandi zilznda sudika ti mu nzil'andi Nzambi wela kuba kula vayi basia sudika ko.

²⁶ Mu lumbu kilanda, wukimonisa kisa bana ba Iseli thangu baba nuana. Wuzola vutula ndembama va bawu bu kaba kamba :

—A kiti beno luidi bakhomba ! A bila mbi lulembo kimonisina phasi beno na beno e ?

²⁷ Vayi mutu wowo wumonisa ndiandi phasi wutemina Moyize ayi wunkamba :

—A nani wubiekidi pfumu ayi zuzi dieto e ?

²⁸ Fuana ngeyo minu tidi vonda banga bobo wuvondidi muisi Ezipite kibeni yono e ?

²⁹ Moyize bu kawa bobo, wutina ayi wukituka nzenza mu tsi yi Madiani, kuawu kabutula bana buadi bababakala.

³⁰ Makumaya ma mimvu bu mavioka, buna mbasi yimmonikina mu dikanga di mongo wu Sinayi. Wummonikina mu nlaki wu mbazu mu finti.

³¹ Moyize bu kamona bobo, wusimina mu diambu di tsongolo. Bu kafikama mu kuenda tadi, buna mbembo yi Pfumu yiwakana :

³² *Minu ndidi Nzambi yi bakulu baku ;*

Nzambi yi Abalahami, yi Izaki ayi yi Yakobi.

Moyize weka tita ayi kasia nunga buela tala ko.

³³ Buna Pfumu wunkamba :
Vula zisapatu zidi mu malu maku,

bila buangu kioki telimini kidi ntoto wunlongo.

³⁴ *Ndimueni ziphasi zi batu bama badi ku Ezipite.*

Ndiwilu bidilu biawu.

Diawu ndizidi mu kuba kula.

Yiza buabu bila ngeyo ndieka tuma ku Ezipite.

³⁵ *Moyize beni diodi bamanga bu batuba : Nani wubiekidi pfumu ayi zuzi e ?*

Buabu Nzambi wuntuma mu ba pfumu ayi nkudi mu lusadusu lu mbasi yoyi yimmonikina mu finti.

³⁶ Niandi wuba totula bu kavanga mambu maneni ayi bikumu mu tsi yi Ezipite, mu mbu wu mbuaki ayi mu dikanga mu tezo ki makumaya ma mimvu.

³⁷ *Moyize beni niandi wukamba bana ba Iseli : Nzambi wela kulutotudila mbikudi wela ba banga minu va khatitsika bakhomba zieno.*

³⁸ Niandi wuba mu lukutukunu ku dikanga va kimosi ayi mbasi yoyi yinyolukila ku mongo Sinayi va kimosi ayi bakulu beto. Niandi wutam-bula mambu ma moyo muingi katutudisila mawu.

³⁹ Vayi bakulu beto bamanga kuntumukina ; banloza ayi mintima miawu mibaluka ku Ezipite.

⁴⁰ Bawu bakamba Aloni :

—Wutuvangila zinzambi zilenda ku tutuaminina ku ntuala bila tukadi zaba mambu mbi mabuilulu Moyize diodi ditutotula mu tsi yi Ezipite.

⁴¹ Diawu mu bilumbu bina, bavanga tumba kimuana ngombi ayi batambika makaba kudi tumba beni. Bama khini mu diambu di bima bivanga mioko miawu.

⁴² Vayi Nzambi wuba tamba manima, wuba yekula mu sadila zimbuete banga busonimina mu nkanda wu mimbikudi :

A basi Iseli, minu lutambikila bibulu ayi makaba mu makumaya ma mimvu mu dikanga e ?

43 Beno lunata nzo ngoto yi Moloki ayi mbuetete yi nzambi Lefani, zimfikula ziozi luvanga muingi lubi ; sambidila

diawu ndiela kulunata mu buvika vioka Babiloni !

44 Bakulu beto baba ayi Nzo ngoto yi kim-bangi mu dikanga, yivangama banga bu tumina Nzambi, Nzambi mutu wukamba Moyize ti kavanga yawu boso buididi mfikula yoyi kamona.

45 Bakulu beto bu batambula yawu ; bayikotisa mu thangu zozue mu zitsi zi Bapakanu, babo Nzambi kakuka ku ntuala bakulu beto nate mu thangu Davidi,

46 mutu wowo wumonokono nlemvo kuidi Nzambi ayi wuzola tungila Nzambi Yakobi nzo.

47 Vayi Salomo wuyiza kuntungila nzo.

48 Muaki, Nzambi yizangama kakalanga ko mu zinzo zitungulu mu mioko mi batu, banga bu tubila mbikudi :

49 Pfumu wutuba : Diyilu diawu kundu kياما, ntoto kiawu buangu ndieti tetika malu mama.

Buna phila nzo mbi luela kuthungila e ?

Voti phila buangu mbi kiela ba vundulu kياما e ?

50 Mioko miama misia vanga ko bima bioso biobi e ?

51 A beno bankua matingu ! Beno luidi mintima mikangama ayi matu mafua ! Beno mamveno lukidi tingunanga kueno Pheve Yinlongo mu zithangu zioso banga bakulu beno.

52 Mbikudi mbi wowo bakulu beno bakambu yamisa e ? Bavonda mimbikudi miomi mitubila ndizulu yi “Mutu wusonga”, mutu wowo beno lusumbisidi ayi lumvodisidi ;

⁵³ beno lutambula Mina mu nzila yi zimbasi ayi lusia keba mina beni ko.

Bavonda Etieni

⁵⁴ Bu bawa mambu momo, bafuema ayi bakueta meno mu diambu diandi.

⁵⁵ Vayi niandi wuba wuwala mu Pheve Yinlongo, wutala ku Diyilu, wumona nkembo wu Nzambi ayi wumona Yesu buna katelimini va koko ku lubakala lu Nzambi.

⁵⁶ Buna wuba kamba :

—Talanu, ndilembo moni Diyilu dizibukidi ayi Muana Mutu telimini va koko ku lubakala lu Nzambi.

⁵⁷ Bayamikina mu mbembo yingolo, bazibika matu mawu. Mu kithuadi baboso batumbu kumfuakana,

⁵⁸ bankoka ku fula di divula ayi banzuba matadi. Bambangi batula minledi miawu va malu ma ditoko dimosi dizina diandi Sawuli.

⁵⁹ Bazuba Etieni matadi vayi niandi wusambila ayi wutuba :

—A Pfumu Yesu, tambula Pheve ama.

⁶⁰ Bosi wufukama ayi wuyamikina mu mbembo yingolo :

—A Pfumu, kadi kuba tangila disumu diadi !

Bu kamana tuba bobo, wufua.

ZIMBANGI MU YUDA AYI MU SAMALI

8

Dibundu di yamusu ayi ditululu

¹ Sawuli wukikinina ti bavonda Etieni.

Tona lumbu kina batona yamisa ngolo Dibundu diba ku Yelusalemi. Baboso botula kaka

bamvuala, bamana sasukusu mu zunga ki Yuda ayi ki Samali.

² Batu baba kinzikanga mambu ma Nzambi bayenda zika Etieni ayi bandila ngolo.

³ Vayi Sawuli wuyamisa dibundu, wuba kotanga mu kadika nzo, mu kanga babakala ayi baketo ayi kuba loza mu nloko.

Filipi wulonga ku Samali

⁴ Vayi batu bobo basasukusu bayenda ndambu na ndambu, balonga mambu ma Nzambi.

⁵ Filipi wuyenda ku divula dimosi di Samali. Wulonga nsamu wu Klisto.

⁶ Nkangu wu batu, mu kithuadi kimosi, batamba bumboti matu mu mambu Filipi kaba kuba kamba bu banwa ayi bammona mu bikumu kaba vanganga.

⁷ Bila ziphevi zimbimbi ziyamikina mu mbembo yingolo bu ziba totuka mu batu bawombo makoka mawombo ayi batu bawombo baba ntiudika babeluka.

⁸ Khini yiwombo yiba mu divula dina.

⁹ Muaki tuamina mambu momo, mu divula beni muba mutu wumosi dizina diandi Simoni, wuba sadilanga mazi, ayi basi Samali baba siminanga mu diambu di mavanga mandi ; wukibieka mutu wu luvalu.

¹⁰ Batu boso, tona mu bana balezi ayi bakulutu, banwilukila ayi batuba ti :

—Mutu niawu niandi lulendo lu Nzambi, lolo luntedolongo “Lulendo lunneni”.

¹¹ Banwilukila bila tona thama baba siminanga mu diambu di mazi mandi.

12 Vayi bu bawilukila Filipi bu kaba samunina Nsamu Wumboti wutedi Kipfumu ki Nzambi ayi wutedi dizina di Yesu Klisto ; babakala ayi baketo babotama.

13 Mamvandi Simoni wuwilukila ; bu kabotama buna wukala ayi Filipi mu zithangu zioso. Bu kamona mambu manneni ayi bikumu binneri biba vangamanga, buna wusimina ngolo.

14 Mu thangu bamvuala bobo baba ku Yelusalemi bu ziwa ti basi Samali batambula mambu ma Nzambi, baba fidisila Piela ayi Yowani.

15 Bu batula, baba sambidila muingi batambula Pheve Yinlongo,

16 bila buna yikulukidi ko kadi va mutu wumosi ; vayi mu dizina di Pfumu Yesu kaka babotimina.

17 Piela ayi Yowani babatetika mioko ayi batambula Pheve Yinlongo.

18 Vayi Simoni bu kamona ti Pheve yinlongo yivanunu mu thetokolo yi mioko mi bamvuala, buna wuba vana zimbongo ;

19 bosu wuba kamba :

—Bika luphana mamvama lulendo lolo muingi babo ndikuizatetika mioko batambula Pheve Yinlongo.

20 Vayi Piela wumvutudila :

—Bika wufua ngeyo ayi zimbongo ziaku bu wuyindudi sumba dikaba di Nzambi.

21 Kadi kuku ayi kadi ndambu wisi ko mu diambu diadi bila ntima'aku wisi wululama ko va meso ma Nzambi.

²² Bika wubalula mavanga maku mambimbi, ayi sambila Pfumu muingi enati baka bubela mayindu ma ntim'aku malemvokolo.

²³ Bila ndimmona ti kikhenene ayi masumu bidi yaku.

²⁴ Buna Simoni wuvutula :

—Bika beno veka lusambila Pfumu muingi mambu momo lutubidi mabika kumbuila.

²⁵ Buna bamana telimina Yesu Klisto kimbangi ayi longa Mambu ma Pfumu, Piela ayi Yowani bavutuka ku Yelusalemi. Balonga Nsamu wumboti mu mala mawombo ma Samali.

Filipi ayi muisi Etiopi

²⁶ Mbasi yi Pfumu yikamba Filipi :

—Telama! Yenda mu ndambu yi sude mu nzila yitonina ku Yelusalemi nate ku Ngasa ; nzila yikambulu batu.

²⁷ Niandi wutelama ayi wuyenda. Tala muisi Etiopi wumosi wuba lundanga zimbongo ayi kiuka kioso ki ntinu wunketo wu Etiopi ; wuyiza ku Yelusalemi mu sambila.

²⁸ Bu kaba mvutuka, wuvuanda mu Saleti* kiandi. Wuba tanga nkanda wu mbikudi Ezayi.

²⁹ Pheve yikamba Filipi :

—Fikama ayi bakidila saleti yoyi.

³⁰ Filipi wuzawula ; wunwa wulembo tangi nkanda wu mbikudi Ezayi ; buna wunyuvula :

—Wulembo sudika kuaku mambu momo wulembo tangi e ?

³¹ Mutu beni wumvutudila :

* **8:28** *Saleti* : ditoma diba makalu muadi masengo ayi diba titukungu kuidi ziphunda.

—Buevi ndenda kumasudikila enati mutu kakadi kutsudikisa mawu e ?

Bosi wuleba Filipi kakuma mu Saleti ayi wunleba kavuanda va ndambu andi.

³² Buku ki mambu kioki kaba tanga kiawu kiaki :

*Bannata banga dimemi diyenda ku vondo ;
banga muana dimemi diodi dinkambu samba
va ntuala mutu wowo wulembo nkulula mika,
vayi kasia zibula munu ko ;*

³³ *mu diambu di kukikulula
bamanga kunningisa.*

Nani wela yolukila nkun'andi e ?

Bila basukisidi luzingu luandi va ntoto e ?

³⁴ Buna nlundi wu kiuka ki ntinu wunketo wuyuvula Filipi :

—Wudemvukila ; wutsudikisa mu diambu di nani mbikudi kayolukila mambu mama e ? Mu diambu di niandi veka voti mu diambu di mutu wunkaka e ?

³⁵ Filipi wutona yoluka, wutona kunsamunina mambu ma Yesu, tonina mu nkanda wowo.

³⁶ Bu batatamana diata mu nzila, batula va buindi kinlangu. Buna nlundi wu kiuka ki ntinu wunketo wutuba :

—Tala nlangu wawu ! A mbi bi kukhakidika mu botama e ?

[
³⁷ Filipi wumvutudila :

—Enati wilukidi mu ntim'aku wumvimba buna wulenda kuaku botama !

Mutu beni wuvutula :

—Ndinwilukila ti Yesu Klisto niandi Muana Nzambi†.]

† 8:37 Buku kiaki kisi ko mu minkanda minkaka.

³⁸ Wuvana minsua mu telimisa Saleti. Filipi ayi nlundi wu kiuka ki ntinu wunketo, bawu buadi batibuka mu nlangu ; bosu Filipi wumbotika.

³⁹ Bu batotuka mu nlangu, Pheve yi Pfumu yizimbisa Filipi, ayi nlundi wu kiuka ki ntinu wunketo kasia buela kummona ko. Vayi mutu beni wulandakana nzil'andi mu khini yiwombo.

⁴⁰ Vayi Filipi wuyenda monikila ku Azoti. Bu kaviokila mu tsiwulonga Nsamu Wumboti mu mala moso momo kaviokila nate katula ku Sezali.

9

Sawuli wubalula mavanga

¹ Mayindu ma Sawuli maba kaka mu yamisa ayi mu vonda minlonguki mi Pfumu, wuyenda kuida Pfumu yi zinganga Nzambi ku Yelusalemi

² ayi wunlomba minkanda minata mu zinzo zi zikhutukunu zi Damasi muingi kabaka bukangila babakala voti baketo, bobo banlandakana nzila yi Pfumu ayi kuba nata bakangama ku Yelusalemi.

³ Bu kaba mu nzila, buna weka nduka tula ku Damasi, kazimbukila kiezilakikienzuka mu diyilu banga lusiemo.

⁴ Bu kabua va tsi, wuwa mbembo yinkamba :
—A Sawuli e ! A Sawuli e ! A bila mbi wulembo ndiamisina e ?

⁵ Sawuli wuvutula :
—Pfumu, ngeyo widi nani e ?

Pfumu wunkamba :
—Minu Yesu diodi wunyamisanga !

⁶ Vayi telama buabu ! Kota ku divula, kuawu maba kamba mambu mawu fueti vanga !

⁷ Batu boso baba yandi mu nzila batelama, basia baka kadi dituba ko, bawa mbembov ayi basia mona mutu ko.

⁸ Sawuli wutelama. Meso mandi maba maz-ibuka vayi kasia mona ko. Bansimbidila mu koko, bannata ku Damasi.

⁹ Bilumbu bitatu kasia kadi mona, kasia dia voti kadi nua.

¹⁰ Nlonguki wumosi wuba ku Damasi, dizina diandi Ananiasi. Pfumu wummonikina mu tsongolo ayi wuntela :

—“Ananiasi !”

Niandi wuvutula :

—Tala, Minu kawu Pfumu !

¹¹ Bosi Pfumu wunkamba :

—Telama ! Yenda mu nzila yoyi bantedilanga : “nzila yilulama” ayi tomba mutu wumosi bantedilanga Sawuli muisi Talisi widi ku nzo Yuda. Vayi tala mutu wulembo sambila

¹² ayi wumueni mu tsongolo mutu wumosi, bantedilanga Ananiasiwukotidi ayi wuntetikidi mioko mu diambu di kabuela mona diaka.

¹³ Ananiasi wuvutula :

—A Pfumu ! Ndiwilu batu bawombo banyoluk-ila mambu ma mutu wowo ayi mabienga momo kavangidi banlongo baku mu Yelusalemi.

¹⁴ Beki kuaku lulendo lubedi kuidi bapfumu banganga Nzambi, lukangisila babo bansambilanga dizina diaku.

¹⁵ Vayi Pfumu wunkamba :

—Yenda bila ndisobudi mutu wowo mu kut-sadila ; wela zabikisa dizina diama kuidi Bapakanu, mintinu ayi kuidi bana ba Iseli.

¹⁶ Bosi ndiela kummonisa mambu mawombo momo mafueta kummonisa phasi mu diambu di dizina diama.

¹⁷ Ananiasi wuyenda ; wukota muna nzo beni, wutetika Sawuli mioko ayi wunkamba :

—A khomb'ama Sawuli, Pfumu Yesu diodi di-monikini mu nzila yoyi wuyizidi, wuthumini muingi wubuela mona diaka ayi wuba wuwala mu pheve Yinlongo.

¹⁸ Vana vawu, bima bidoduka mu meso mandi biba banga makua ma mbizi yi nlangu. Wutona buela mona. Buna wutelama ayi wubotama.

¹⁹ Bu kadia zingolo zivutuka.

Sawuli wutelimina Yesu Klisto Kimbangi

Sawuli wukala ndambu bilumbu ayi minlonguki ku Damasi.

²⁰ Ayi mu bilumbu bina kaka wutona longa mu zinzo zi zikhutukunu ti Yesu niandi Muana Nzambi.

²¹ Batu bobo banwa basimina buwombo ayi batuba :

—A beno ! Niandi ko mutu wowo wubedi yamisanga batu bobo babedi sambilanga dizina diodi ku Yelusalemi ayi wuyizila kuaku mu lukanu lu kuba nata bakanga kuidi bapfumu banganga Nzambi e ?

²² Vayi Sawuli wukinda mu lulendo wukangisa miunu mi Bayuda baba kalanga ku Damasi bu kaba kuba sudikisanga mu bukiedika ti Yesu niandi Klisto.

²³ Bilumbu biwombo bu bivioka, Bayuda bawizana mu kumvonda.

²⁴ Vayi Sawuli wuwa lufiefi beni. Basunga builu ayi muini, mielo mi divula muingi bamvonda.

²⁵ Vayi, va builu, minlonguki miandi minku-ludila mu pani mu yenda baka ki luphangu lu divula.

²⁶ Bu katula ku Yelusalemi, wutomba fubakana ayi minlonguki, vayi baboso bammona tsisi. Bila basia kikinina ko ti weka nlonguki.

²⁷ Vayi Balinabasi wumbonga ayi wunnata kuidi bamvuala. Wuba kamba buevi Sawuli kamonina Pfumu mu nzila yi Damasi ; Pfumu yoyi yinyolukila ayi buevi kalongila mu kambu tsisi, mu dizina di Yesu ku Damasi.

²⁸ Wuba kuenda ayi kuiza yawu va kimosi ku Yelusalemi ayi wuyolukila mu kambu tsisi mu dizina di Pfumu.

²⁹ Wusolula, wufindana ziphaka ayi Bayuda bobo baba tubanga Kingeleki vayi bawu batomba kumvonda.

³⁰ Vayi bakhomba bu zizaba diambu beni, zinata ku Sezali bosi zimfidisa ku Talise.

Piela wuyenda tala dibundu di Yuda

³¹ Dibundu diba mu ndembama mu Yuda dioso, mu Ngalili ayi mu Samali bu dikindusu ayi bu dikinzika Pfumu. Batu babuelama mu lusadusu lu Pheve yinlongo.

³² Bu diba ti Piela wudiengila mu zunga kioso, wuyenda tala banlongo bobo baba kalanga ku Lide.

³³ Kuna kamonina mutu wumosi dizina diandi Ene, wuba dikoka. Nana di mimvu kabelu wuleka va mbuk'andi.

³⁴ Piela wunkamba :

—A Ene ! Yesu beti tedila Klisto wubelusidi. Telama kuaku ! Kubika mbuk'aku ngeyo veka.

Vana vawu wutelama.

³⁵ Batu boso baba kalanga ku Lide ayi ku Saloni bammona ayi babaluka kuidi Pfumu.

³⁶ Kuba nlonguki wumosi wu nketo ku Yope, baba tedilanga Tabita bu dinsundula Dolukasi* wuba nketo wu mavanga mamboti ayi min-sukami miwombo kasadisa.

³⁷ Vayi yiyiza ba mu bilumbu beni, bu kabakana kimbevo buna wufua. Bu bamana kunsukula, bantula ku vinga kidi ku yilu banga.

³⁸ Sumbu Lide diba difikama ayi Yope, min-longuki bu miwa ti Piela widi ku divula di Yope, buna mifidisa babakala buadi kuidi niandi ayi bankamba :

—Kadi zingila mu kuiza kuidi beto.

³⁹ Piela wutelama, wuyenda yawu. Buna katumbu tula, bannata ku vinga kidi ku yilu banga. Mafuola moso mayiza ku kaba mu bidilu. Mammonisa biyunga ayi minledi ; bima bioso biobi katunga bu kabedi yawu va kimosi.

⁴⁰ Vayi Piela bu katotula batu boso ku nganda, buna wufukama, wusambila, wutadisa ku ndambu kubela mvumbi ayi wutuba :

—Tabita ! Kotuka kuaku !

Mbadi Tabita wuzibula meso ; Wumona Piela, wuvuanda.

⁴¹ Piela wunsimba mu koko, wuntelimisa, wutumisa banlongo ayi mafuola ; bosi wuba monisa niandi wumoyo.

⁴² Tsangu beni yimana tembakana mu Yope dioso ayi bawombo bawilukila Pfumu.

* **9:36** *Dolukasi* : dinsundula “tsiesi” mu kingeleki.

⁴³ Piela wukala bilumbu biwombo ku Yope, ku nzo Simoni diodi diba salanga kisalu ki vanganga bima mu minkanda mi bibulu.

ZIMBANGI VA NTUALA BAKAMBULU BAYUDA

10

Mbasi yimonikina Khoneli

¹ Pfumu yimosi yi masodi ma basi Loma mu nkangu wuba ntedilanga “Italiya” wuba kalanga ku Sezali, dizina diandi Khoneli.

² Wuba mutu wu busonga, wuba kinzikanga mambu Nzambi va kimosi ayi basi nzo'andi yoso. Wuba sadisanga minsukami ayi wuba sambilanga Nzambi mu zithangu zioso.

³ Wumona mu tsongolo nduka-nduka mu thangu yintatu mu masika, mbasi yi Nzambi yikota mu nzo'andi ayi yinkamba :

—A Khoneli !

⁴ Khoneli wusungamana kuntala ayi lukhuku, ayi wunyuvula :

—A Pfumu ! Mbi biobi e ?

Mbasi wumvutudila :

—Zitsambulu ziaku ayi makaba weti vana minsukami bitudidi kuidi Nzambi, wubitebukidi moyo.

⁵ Fidisa buabu batu ku Yope ; tumisa Simoni, mutu wowo beti tedila Piela,

⁶ Widi ku nzo Simoni diodi wumvanganga bima mu minkanda mi bibulu nzo beni va muenda mbu yidi.

⁷ Mbasi yoyi yiba kunkamba bu yitumbu kuenda, Kolineyi wutumisa bisadi biodi mu bisadi biandi ayi disodi dimosi mu masodi momo maba

kalanga va ndambu'andi, diodi diluta kinzikanga mambu ma Nzambi.

⁸ Bu kamana kuba samunina mambu moso, buna wuba fidisa ku Yope.

⁹ Mu lumbu kilanda, bu baba mu nzila ayi bu bafikama ayi Yope, Piela wumaka ku yilu muanzu mu kuenda sambila. Yiba nduka-nduka midi.

¹⁰ Nzala yiwombo yiba yandi ayi wuzola dia. Sumbu diba ti buna bakidi nlambila bidia, buna wuzamuka mu Pheve.

¹¹ Wumona diyilu dizibukidi ayi wumona kima kimosi kidedakani banga nledi wunneni wukuluka mu zitsongi ziandi ziya va ntoto.

¹² Muna muba mintindu mioso mi bibulu ; bibio bindiatilanga mu bivumu*, ayi mintindu mioso mi zinuni.

¹³ Wuwa mbembo yimosi yinkamba :

—Piela, telama ! Vonda ayi dia !

¹⁴ Piela wuvutula :

—Nana Pfumu ! Bila ndididi ko bima bisumuka ayi bimvindu.

¹⁵ Mbembo yibuela kunkamba mu khumbu yimmuadi :

—Biobi Nzambi kavedisa ngeyo kadi kubi mona bisumuka.

¹⁶ Mu zikhumbu ziatu kamonina tsongolo beni bosu ku nzimunina kima beni kikuma ku diyilu.

¹⁷ Piela bu kaba yindula tsundu yi tsongolo yoyi kamona, muna thangu beni, batu bobo Kolineyi kafidisa buna bateliminiva muelo nzo bu bamana yuvula nzo yi Simoni.

* **10:12** Mu dikabu diadi di bibulu muawu muidi zinioka, bivala, zingandu, bimbolo...

¹⁸ Batela mbila ayi bayuvula enati Simoni diodi beti tedila Piela widi mu nzo beni.

¹⁹ Piela bu kaba yindula tsongolo beni, Pheve wunkamba :

—Tala, batu batatu balembo tombi.

²⁰ Vayi telama, kuluka ayi yenda yawu mu kambu memata bila minu veka ndiba fidisidi.

²¹ Piela bu kabaluka kuba batu beni, buna wukamba :

—Tala minu mutu wowo luntomba ; A diambu mbi luizidi e ?

²² Bamvutudila :

—Kolineyi, pfumu yi masodi ma basi Loma wututumini, niandi widi mutu wusonga ayi wunkinzikanga Nzambi ayi tsi yoso yi Bayuda yeti kuntelimina kimbangi kimboti. Mbasi yi Nzambi yinlubudi mu diambu katumisa ku Nzo'andi muingi kawa mambu kuidi ngeyo.

²³ Bu kaba kotisa mu nzo ; wuba vangisila nleko.

Piela wutelimina Yesu kimbangi kuidi batu bakambulu Bayuda

Va nsuka, wutelama ayi wuyenda yawu ayi ndambu yi bakhomba zi divula Yope bayenda yandi.

²⁴ Batula ku Sezali mu lumbu kilanda. Kolineyi wuba kuba vingila, wumana kutikisa bibutu biandi ayi bakundi bandi.

²⁵ Mu thangu Piela kaba kota mu nzo, Kolineyi wuyiza dengana Piela, wubua va malu mandi ayi wumbuongimina.

²⁶ Vayi Petelo wuntelimisa bu katuba :

—Telama kuaku ! Bila minu mamvama ndidi mutu !

²⁷ Bu kaba solula yandi, wukota mu nzo ayi wumona batu bawombobuna bakutikini.

²⁸ Piela wuba kamba :

—Beno luzebi ti dikandama mu Mina mi Bayuda kuidi Nyuda mu fubakananga voti buminanga mutu kambulu Nyuda. Vayi Nzambi wumbonisini ti kadi mutu wumosi ndilendi tedilanga ko wusumuka voti wumvindu ko.

²⁹ Diawu bu lufidisi batu biza thombi, ndizidi mu kambu ziphaka. Buabu thidi zaba diambu mbi luthumisini.

³⁰ Kolineyi wumvutudila :

—Kiawu kiaki lumbu kinya mu thangu yi phila yayi ; mu thangu yintatu yi masika buna ndilembo sambila mu nzo'ama, tala mutu wumosi, wuvuata minledi miba lezama, wuyiza kuthelimina ku ntuala.

³¹ Ayi wukhamba : “Khoneli, Nzambi wuwilu zitsambulu ziaku bosi wutebukidi moyo makaba maku momo weti vana minsukami.

³² Fidisa batu ku Yope, tumisa Simoni diodi bantedilanga Piela, widi ku nzo Simoni diodi dieti vangila bima mu minkanda mi bibulu. Nzo andi vana muenda mbu yidi.

³³ Diawu mu kambu vingila, mfidisi batu kuidi ngeyo ayi diambu dimboti vengi bu wizidi. Buabu beto boso tuidi yava va ntuala Nzambi mu wa mambu mamu Pfumu katumini mu kutukamba !”

³⁴ Piela weka nyoluka :

—Bukiedika mbakudi ti Nzambi katalanga bizizi bi batu ko.

³⁵ Vayi mu zitsi zioso woso mutu weti kunkinzika ayi weti sadila busonga, niandi wummonisanga Nzambi khini.

³⁶ Niandi wufidisa mambu mandi kuidi bana ba Iseli, mu kuba samunina Nsamu Wumboti wu ndembama mu nzila yi Yesu Klisto, niandi Pfumu yi batu boso.

³⁷ Luzebi mambu moso masamunu mu Yuda dioso, tonina mu zunga ki Ngalili mu thangu Yowani kamanisa longa nsamu wumbotokolo ;

³⁸ buevi Nzambi kadukudila Pheve Yinlongo ayi lulendo kuidi Yesu, wuba muisi Nazaleti. Niandi wudiengila mu bibuangu bioso mu vanga mamboti ayi mu belusa batu bobo baba bakangama mu buvika bu lulendo lu Satana, bila Nzambi wuba yandi.

³⁹ Beto tuidi bambangi ba mambu moso momo kavanga mu tsi yi Bayuda ayi mu Yelusalemi. Niandi bavondisa bu bambanda va nti.

⁴⁰ Vayi Nzambi wumfulukisa mu lumbu kintatu ayi wumvana minsua mi monikina diaka,

⁴¹ bika sia ti kuidi batu boso vayi kuidi bambangi ziozi niandi veka Nzambi kakisobudila thama, fuana beto tudia ayi tunua yandi ku nzimunina bu kafuluka mu bafua.

⁴² Niandi wututuma tulonga batu ayi tutelama kimbangi ti niandi Nzambi kabieka zuzi di batu badi moyo ayi bafua.

⁴³ Mimbikudi mioso mintelimina kimbangi ti woso wunkuwilukilawela lemvokolo masumu mandi mu dizina diandi.

Bapakanu batambula dikaba di Pheve

⁴⁴ Buna Piela wikidi tubi mambu mama, Pheve Yinlongo yikuluka mu batu boso bobo bawa mambu beni.

⁴⁵ Bayuda bobo bawilukila bayiza ayi Piela, basimina mu mona ti dikaba di Pheve Yinlongo dieka ayi kuidi batu bobo bakambulu Bayuda.

⁴⁶ Bila babawa babo banyoluka zimbembo zinkaka ayi bankembisa Nzambi.

⁴⁷ Buna Piela wuba yuvula :

—A buevi, mutu wulenda kandika batu baba babotama mu nlangu, bawu batambudi Pheve Yinlongo banga beto e ?

⁴⁸ Diawu wuvana lutumunu muingi babotama mu dizina di Yesu Klisto.

Bosi banleba mu diambu kakala ndambu bilumbu.

11

Piela wuvumbula kipholo kuidi bawilukila ba Yelusalemi

¹ Bamvuala ayi bakhomba baba mu Yuda ziwa ti batu bobo bakambulu Bayuda mamvawu batambula mambu ma Nzambi.

² Vayi Piela bu kavutuka ku Yelusalemi, Bayuda bobo bawilukila bafindana yandi ziphaka

³ ayi bankamba :

—Ngeyo wubedi kuidi batu bakambu zengoso nitu yi kibakala ayi wudidi yawu !

⁴ Vayi Piela wuba sudikisa mambu moso boso bu malandikinina ; Wuba kamba :

⁵ —Bu ndiba sambila ku Yope, ndizamuka mu Pheve, ndimona tsongolo. Ndimona kima kimosi kiba banga nledi wunneni kikangu mu zitsongi ziya, kiba nkuluka tona ku diyilu nate va ndiba.

⁶ Bu ndikitala, ndikifiongunina, buna ndimona bibulu bi malu maya, bibulu bi nsitu, bibulu bindiatilanga mu bivumu ayi zinuni.

⁷ Ayi ndiwa mbembo yikhamba : “Piela, telama, vonda ayi dia”.

⁸ Vayi ndivutula : “Nana Pfumu, bila kadi kima kisumuka ayi kimvindu kikitidi ko mu munu ama.”

⁹ Mbembo yiwakana diaka mu khumbu yimuadi mu diyilu : “Kioki Nzambi kavedisa ngeyo kadi kukitala kisumuka”.

¹⁰ Mu zikhumbu zitatu diambu diodi divangimina bosi bima bioso bikuma ku diyilu.

¹¹ Muna thangu beni ndimona batu batatu baba ku Sezali bafidusu kuidi minu, batelama va ntuala nzo yoyi ndiba.

¹² Pheve yikhamba ndienda yawu mu kambu memata. Bakhomba basambanu ziazi ziyiza yama ayi tukota mu nzo yi mutu wuna.

¹³ Mutu beni wutukamba buevi kamonina mbasi mu nzo'andi, yimmonikina ayi yinkamba : “fidisa batu ku Yope, tumisa Simoni beti tedila Piela.

¹⁴ Niandi wela kukamba mambu malenda kuvukisa ngeyo ayi nzo'aku yimvimba.”

¹⁵ Bu nditona yoluka, Pheve Yinlongo yikuluka mu bawu banga bu yikulukila mu beto vana thonono.

¹⁶ Bosi nditebukila moyo mambu ma Pfumu mu thangu katuba ti :

*Nyinga, Yowani mu nlangu kabotikila
vayi beno mu Pheve Yinlongo luela botokolo.*

¹⁷ Enati niandi veka Nzambi wuba vana dikaba dimosi ayi beto mu thangu beto tuwilukila Pfumu

Yesu Klisto, buna minu ndidi nani mu diambu di kandika Nzambi e ?

¹⁸ Bu bawa mambu mama, baba dio sui, bakembisa Nzambi ayi batuba :

—Nyinga, Nzambi wuveni diluaku kuidi batu bakambulu Bayudamu balula mavanga muingi batambula luzingu !

Balonga mambu ma Nzambi ku Antioshi

¹⁹ Bobo basasakana, mu thangu bayamisa dibundu mu diambu di lufua lu Etiendi bayenda nate ku Fenisi, Sipeli ayi ku Antioshi. Vayi basia longa Nsamu Wumboti kadi kuidi mutu ko botula kaka Bayuda.

²⁰ Muaki mu batu bankaka, bayenda ku Antioshi muba basi Sipeli ayi basi Silene basolula ayi balonga Nsamu Wumboti wu Pfumu Yesu kuidi basi Ngelesi.

²¹ Lulendo lu Pfumu luba yawu, batu bawombo bawilukila ayi babaluka kuidi Pfumu.

²² Tsangu beni yitula mu matu ma basi dibundu di Yelusalemi. Diawu bafidisila Balinabasi nate ku Antioshi.

²³ Bu katula, wumona nlemvo wu Nzambi. Buna wumona khini bosi wukindisa batu boso muingi baba bakuikama mu Pfumu.

²⁴ Bila Balinabasi wuba mutu wumboti, wuba wuwala mu Pheve Yinlongo ayi mu minu. Nkangu wunnene wu batu wuwilukila Pfumu.

²⁵ Bosi Balinabasi wuyenda ku Talisi mu tomba Sawuli.

²⁶ Buna kammona, wunnata ku Antioshi. Mvu wu mvimba bawu buadibakutikinina ayi dibundu, balonga nkangu wunneni. Ku Antioshi

kuawu minlonguki mitedolo “Bankua Klisto” voti “Baklisto” mu khumbu yitheti.

²⁷ Muna bilumbu beni mimbikudi miba ku Yelusalemi miyenda ku Antioshi,

²⁸ wumosi mu bawu, dizina diandi Agabusi, wutelama ayi wubikula mu Pheve ti kanda kingolo kiela ba mu tsi yimvimba. Kanda beni kiba mu thangu ntinu Klode.

²⁹ Diawu minlonguki mizenga, kadika mutu boso bubela diluaku diandi, mu fidisa lusadusu kuidi bakhomba baba kalanga mu Yuda.

³⁰ Buawu bobo mivangila. Mifidisa makaba mawu kuidi bakulutu ba dibundu mu mioko mi Balinabasi ayi Sawuli.

12

Piela wutotolo mu nloko

¹ Mu thangu yina, ntinu Elode wukangisa ndambu yi batu ba dibundu di Yelusalemi mu diambu di kuba yamisa.

² Wuvondisa Zaki, khomba Yowani, mu sabala.

³ Bu kamona ti Bayuda bamuena diambu beni khini wubuela kangisa Piela ; yiba mu thangu nyengo mapha makambu tulu luvi.

⁴ Bu kankangisa, wunkotisa mu nloko ayi wutula kumi masodi masambanu muingi mansunga. Mayindu maba yandi, Pasika yawu vioka, ma kunsambisa va ntuala batu.

⁵ Piela wuba mu nloko ; yayi dibundu disambila zitsambulu, mu kambu vonga kuidi Nzambi mu diambu diandi.

⁶ Yayi thangu Elode kaba mayindu ma kunsambisa, mu builu buna Piela wuba wuleka va

khatitsika masodi muadi. Wuba wukangama mu zisieni zizole. Minsungi miba va muelo mu sunga nloko.

⁷ Tala mbasi yi Pfumu yitotuka ayi kiezila kingolo kikienzulanloko. Mbasi yisimba Piela mu luvati, yinkotula ayi yinkamba :

—Temala nsualu.

Zisieni ziba mu mioko miandi zidabuda.

⁸ Bosi mbasi yinkamba :

—Vuata minledi miaku ayi zisapatu.

Wuvanga buawu.

Mbasi yinkamba diaka :

—Buela tetika yunga kiaku bosu ndandakana.

⁹ Piela wutotuka mu nloko, wunlandakana. Kasia zaba ko ti mambu momo mavanga mbasi maba makiedika vayi kabanzila ti tsongolo kalembo moni.

¹⁰ Bu bavioka vaba minsungi mitheti ayi vaba minsungi mimmuadi, buna batula va muelo wusengo wuyenda ku ndambu yi divula, wuz-ibuka wawu veka ! Bu batotuka ayi bayenda nate ku tsongi nzila. Tumbu zimbukila mbasi yizim-bala va meso ma Piela.

¹¹ Diela di Piela bu divutukisa, Piela wukamba : “Buabu khikinini ti Pfumu fidisidi mbasi'andi, yikhudidi mu mioko mi Elode ayi mu mambu momo Bayuda bazodidi kuphangila.”

¹² Bu kabakula buawu, wuyenda ku nzo Maliya, ngudi yi Yowani diodi baba ntedilanga Malako, kuawu kukutakana batu bawombo ayi basambila.

¹³ Piela bu kakokuta va muelo, kisadi kimosi kinketo, dizina diandi Lode wuyiza mu vana mvutu.

¹⁴ Bu kabakula mbembo Piela ; mu diambu di khini kasia zibula ko muelo vayi wuvutuka mu nsualu ayi wuba kamba :

—Piela widi va muelo.

¹⁵ —Bawu bankamba :

—A ngeyo bati lawukidi e ?

Vayi wuba kamba ti diambu beni didi di kiedika.

Vayi bawu batuba :

—Buna mbasi andi.

¹⁶ Piela wutatamana kokuta, buna bazibula ; bammona ayi basimina.

¹⁷ Piela wuba labikisa mu koko muingi babika biyoko, wuba sudikisa buevi Pfumu kantotudila mu nloko. Wuba kamba :

—Lukamba mambu mama kuidi Zaki ayi kuidi bakhomba. Bu katotuka, wuyenda ku buangu kinkaka.

¹⁸ Buisi bu bukia, tsisi yingolo yibua mu masodi mu diambu masia zaba ko mambu mbi mabuila Piela.

¹⁹ Elode bu kantombisa ayi bu kasia kummona ko, buna wusambisa minsungi mi nloko, ayi wuvana lutumunu lu kuba vondisa. Elode wubotuka mu Yuda ayi wuyenda ku Sezali, wuvuanda kuna.

Lufua lu ntinu Elode

²⁰ Elode wufuemina ngolo basi Tile ayi basi Sidoni. Vayi basi Tile ayi Sidoni bawizana, bayiza kuidi niandi. Mu lusadusu lu Balasitusi, mutu wowo wuba nsalanga mu vinga kiba nlekanga ntinu, batomba vutula ndembama bila tsi yi ntinu Elode yiba zingisanga zitsi ziawu.

²¹ Mu lumbu kioki bawizana, Elode wuvuata minledi miandi mi kitinu ; wuvuanda va kundu

kiandi ki kitinu, wutona kuba yolukila mu luniemo.

²² Batu bayamikina : “A keti mbembo yi Nzambi yoyi ; yisi yi mutu ko !”

²³ Vana vawu, mbasi yi Nzambi yiyiza kumbeta mu diambu kasia vana nkembo kuidi Nzambi ko. Zimvidi zindia ; bosu wufua.

²⁴ Muaki mambu ma Nzambi maluta tembakana ngolo.

²⁵ Balinabasi ayi Sawuli bu bamanisa kisalu kiawu, babika Yelusalemi. Bayenda ayi Yowani, diodi baba ntedilanga Malako.

ZIMBANGI KU AZI DIKHIOKI AYI KU NGELESE

13

Nzambi wutuma Sawuli ayi Balinabasi

¹ Mu dibundu di Antioshi muba mimbikudi ayi minlongi mi Mina ; muna muba Balinabasi, Sime-woni mutu baba ntedilanga “Ningeli” bu dinsundula : “Ndombi”, Lusuisi muisi Silene, Manayeni mutu wuyunduka va kimosi ayi ntinu Elode ayi Sawuli.

² Bu baba sadila Pfumu ayi kukifuisa nzala mu diambu di lusambulu*, Pheve Yinlongo yituba :

—Luphengumunina Balinabasi ayi Sawuli mu diambu di kisalu kioki ndiba tedila !

³ Diawu bu bamana kukifuisa nzala mu diambu di lusambulu ayi bu bamana sambila, baba tetika mioko ayi baba bika benda.

* **13:2** Mu minkanda minkaka, minsekudi misonika mina nsoki va buangu ki kukifuisa nzala mu diambu di lusambulu.

⁴ Mu lutumunu lu Pheve Yinlongo, Balinabasi ayi Sawuli bayenda ku Selesi. Kuna babakila masuwa mu kuenda ku Sipeli†.

⁵ Bu batula ku Salamine, balonga mambu ma Nzambi mu zinzo zi zikhutukunu zi Bayuda. Yowani wuba kuba sadisanga.

Elimasi, nkua mazi

⁶ Bu basabuka sanga kioso nate ku Pafosi, badengana Nyuda wumosi wuba nsadilanga mazi, dizina diandi Bali-Yesu, wuba mbikudi wu luyunu.

⁷ Bali-Yesu wuba vuandanga va kimosi ayi Selingiusi Pawulusi, nyadi wu sanga, wuba mutu wu diela. Niandi wutumisa Balinabasi ayi Sawuli bila wuzola wa mambu ma Nzambi.

⁸ Vayi Elimasi nkua mazi (yawu tsundu yi dizina diandi), wuba kakidila ayi wutomba bu zimbikisa minu ki Nyadi.

⁹ Bosi Sawuli baba tedilanga diaka Polo bu kaba wuwala mu Pheve Yinlongo, wusungimina tala nkua mazi bosu wunkamba :

¹⁰ —A ngeyo mutu wuwala luvunu ayi mutu wu mambu mambimbi, muana wu Satana mbeni yi mambu masonga, wulendi vonga ko mu vondanga zinzila zilulama zi Pfumu e ?

¹¹ Vayi tala buabu koko ku Nzambi kueba kuvana thumbudulu ; weka kituka phofo ; wulendi buela mona ko muini mu ndambu bilumbu !

Vana vawu weka mona mbungi ayi tombi mu meso, wubaluka mu zindambu zioso, wutomba mutu wulenda kunsimba mu koko mu kuntuadisa.

† 13:4 Mu minkanda minkaka minsekudi misonika Kipelo va buangu ki Sipeli.

¹² Nyadi beni buna kamona mambu mama mavioka, wuwilukila bilawusimina mu diambu di malongi ma Pfumu.

Polo wulonga mu nzo yi lukutukunu yi Antioshi didi mu Pisidi

¹³ Polo ayi bakundi bandi boso bakota mu masuwa ku Pafosi, bayenda ku Pelingi mu zunga ki Pamfili. Yowani wuvasuka yawu, wuvutuka kuandi ku Yelusalemi.

¹⁴ Vayi bawu bu babotuka ku Pelingi, basabuka tsi ayi batula ku Antioshi mu zunga ki Pisidi. Mu lumbu ki saba[‡], bu bakota mu nzo lukutukunu, buna bavuanda.

¹⁵ Buna bamana tanga minkanda mi Mina ayi mi mimbikudi, bapfumu zi nzo lukutukunu baba fidisila batu mu kuba kamba :

—A bakhomba, enati mambu malenda kindisa batu madi yeno, buna lulenda tuba !

¹⁶ Polo bu katelama, wuvumbula koko kuandi ayi wutuba :

—A basi Iseli ayi beno boso lueti kinzika Nzambi, bika luwa :

¹⁷ Nzambi yi batu baba ba Iseli wusobula bakulu beto, wufunisa batu bu baba vuandanga mu tsi yi Ezipite ayi wuba totula mu koko kuandi ku lulendo.

¹⁸ Wuba sadisa mu makumaya ma mimvu mu dikanga.

¹⁹ Bu kamana vonda tsambudi di makanda mu tsi Kana, wuba vana mawu banga kiuka.

²⁰ Mambu momo bu mavioka, nate nduka-nduka zikhama ziya ayi makumatanu ma mimvu,

[‡] **13:14** *lumbu ki saba* : kuidi Bayuda kiawu kiba lumbu kiawu kilumingu.

wuba vana mazuzi nate mu thangu mbikudi Samueli.

²¹ Bosi balomba ntinu ; buna Nzambi wuba vana Sawuli muana Kisi, muisi dikanda di Benyamini ; niandi wuba yadila mu makumaya ma mimvu.

²² Vayi Nzambi wumvengumuna, wuba totudila Davidi mu ba ntinu, niandi Nzambi katelimina kimbangi kiaki :

*Ndimueni mu Davidi, muana Yese,
mutu wudedakani banga ntim'ama,
wela vanga luzolo luama loso.*

²³ Vayi mu nkuna Davidi Nzambi katotudila Yesu, Mvulusi mu diambu Iseli bila bobo bubela tsil'andi.

²⁴ Tuamina ndizulu andi, Yowani wulonga batu boso malongi matedi mbotokolo bu bameni balula mavanga mawu.

²⁵ Ku tsukusunu luzingu luandi, Yowani wuba yuvula : “Kuidi beno minu ndidi nani e ? Minu ama ko mutu wowo lulembo vingila vayi niandi wela kuiza ku mbus'ama. Minu ndisi fuana ko mu nianguna minsinga mi zisapatu ziandi.”

²⁶ A bakhomba ziama, beno luidi mu nkuna Abalahami, kuidi beno ayi kuidi bobobeti kinzika Nzambi, luzaba ti kuidi beto kuyiza mambu mama ma phulusu.

²⁷ Bila batu bakalanga ku Yelusalemi ayi bapfumu ziauwu basia zaba Yesu ko, ayi basia sudika ko minkanda mi mimbikudi miba tangungu kadika lumbu ki saba. Badedikisa mambu beni bu bazengila Yesu nkanu.

²⁸ Ka diambu ko basia mona ko mu niandi kadi bila kikalenda vondolo vayi baleba Pilatu mu diambu kamvondisa.

²⁹ Bu bamana dukisa mambu moso masonama mu diambu diandi, bankulula va nti ayi bantula mu ziami.

³⁰ Vayi Nzambi wumfulukisa mu bafua !

³¹ Bosi wukimonikisa mu bilumbu biwombo kuidi batu bobo bayenda yandi tona ku Ngalili nate ku Yelusalemi. Buabu batu beni bawu bayika bambangi bandi va meso ma batu.

³² Beto, tulembo lusamunina Nsamu wumboti landila tsilayivana Nzambi kuidi bakulu beto

³³ ti Nzambi wudedikisidi yawu kuidi beto bana bawu bu katotula banga busonimina mu Nkunga wummuadi :

Widi Muan'ama, buabu ndibutidi.

³⁴ Muaki wumfulukisa mu bafua muingi kabika buela fua. Diawu katubila ti :

Ndiela kulusakumuna mu mambu manlongo, mavedila momo ndivanina Davidi tsila.

³⁵ Diawu katubila mu buangu kinkaka :

Wulendi tala ko ti nitu yi mutu aku wunlongo yibola.

³⁶ Bila Davidi, bu kamana sala mu tsungi andi mu luzolo lu Nzambi, wufua ayi wuziku va buangu kimosi ayi bakulu bandi, bosu wubola.

³⁷ Vayi mutu wowo Nzambi kafulukisa, kasia bola ko.

³⁸ A bakhomba ; bika luzaba ti mu niandi muyizila ndemvokolo yi masumu.

³⁹ Ayi mu niandi, woso mutu wukunwilukila, wela kunnungisa mu mambu moso momo Mina mi Moyize milendi baka ko bu kulunungisila.

⁴⁰ Diawu, lulubuka muingi mambu matuba
mimbikudi mabika kulubuila :

⁴¹ *Lutala beno lueti vuezza Nzambi,
lusimina ayi lubotuka !*

*bila minu ndieka vanga diambu mu bilumbu bieno,
luisi ba wilukila diambu beni ko
enati mutu wulusamunini diawu.*

⁴² Bu batotuka ku nganda, baleba Polo ayi Balinabasi mu diambu di biza longi diaka mambu beni mu lumbu ki saba kinkuiza.

⁴³ Lukutukunu bu lumanisa mu nzo lukutukunu ; Bayuda bawombo ayi basi makanda mankaka baba sadilanga Nzambi, bobo bakikinina Kiyuda, balandakana Polo ayi Balinabasi ; basolula yawu ayi baba kindisa mu tatamana mu nlemvo wu Nzambi.

*Polo ayi Balinabasi balonga batu bakambulu
Bayuda*

⁴⁴ Mu lumbu ki saba kilanda, nduka-nduka divula dioso dikutakana mu wa mambu ma Nzambi.

⁴⁵ Vayi Bayuda bu bamona nkangu wu batu, bamona kikhenene ayi bavunisa Polo mu mambu momo kaba tuba, bamvunisa ayi bavueza Nzambi.

⁴⁶ Polo ayi Balinabasi babakamba mu bukhafi boso ti :

—Kuidi beno theti kufueti samununu Mambu ma Nzambi vayi sumbu lu malozidi ayi sumbu lukimonisini ti luisi bafuana ko mu baka luzingu lukalumani, tala tueka mbaluka kuidi Bapakanu.

⁴⁷ Bila Pfumu wutuvana lutumunu ti :
*Ndibieka mu ba kiezila kuidi Bapakanu
mu diambu di nata phulusu nate ku sukisina ntoto.*

⁴⁸ Bapakanu bu bawa mambu mama, bamona khini. Baniemisa mambu ma Nzambi ayi bobo bakubuku mu baka luzingu lukalumani bawilukila.

⁴⁹ Mambu ma Pfumu ma tembakana mu tsi yoso.

⁵⁰ Vayi Bayuda bakambisila baketo bobo baba luvalu, baba sadilanga Nzambi va kimosi ayi batu ba luvalu ba divula beni ; batona yamisa Polo ayi Balinabasi ayi baba kuka mu zunga kiawu.

⁵¹ Polo ayi Balinabasi bakukumuna mbungimbungi yiba mu malu mawu, bayenda ku Ikoniumi.

⁵² Muaki minlonguki miba miwala mu khini ayi mu Pheve Yinlongo.

14

Polo ayi Balinabasi ku Ikoniumi

¹ Buna bayetula ku Ikoniumi, Polo ayi Balinabasi bakota mu nzo lukutukunu yi Bayuda, balonga mu lulendo loso. Batu bawombo mu Bayuda ayi mu basi Ngelese bawilukila.

² Vayi Bayuda bobo bakambu wilukila, bakambisila Bapakanuayi babivisa mayindu ma Bapakanu mu diambu bafuemina bakhomba.

³ Polo ayi Balinabasi bilumbu biwombo bazingila kuna. Balonga mu bukhafi bu basingimina mu Pfumu. Bosi Pfumu wuba vana lulendo luvangila bikumu ayi mambu manneni mu diambu di monisa ti mambu momo balembo longi, mu nlemvo'andi, madimakiedika.

4 Vayi nkangu wu divula wutumbu vasuka. Bankaka baba ku ndambu Bayuda, bosu bankaka baba ku ndambu yi bamvuala.

5 Bapakanu ayi Bayuda, va kimosi ayi bap-fumu ziawu, bawizana mu kuba yamisa ayi kuba vondila mu matadi.

6 Polo ayi Balinabasi bu bazaba mabanza mawu, batinina mu mavulama Likawoni, ku Lisitele, ku Delibe ayi mu zitsi zi kinzungidila.

Polo ayi Balinabasi ku Lisitele

7 Balonga Nsamu wumboti ku Lisitele.

8 Ku Lisitele kuba mutu wumosi, wubela malu tona kabutuka ; kadiatanga ko,

9 wuwa malongi ma Polo. Polo bu kansungim-ina ku ntala, wumona ti minu kibelukila kidi yandi ;

10 buna wunkamba mu mbembo yi ngolo :

—Telama kuaku !

Mutu beni wudumuka ayi wutona diata.

11 Nkangu wu batu bu wumona mambu mavanga Polo ; bayamikini mu mbembo yi tsi awu ti :

—A beno, zinzambi zidi lunitu lu kimutu zizidi mu kutubumina !

12 Babioka Balinabasi “Zeyisi” bosu Polo “Elimesi” bila Polo niandi wuba phovi.

13 Nganga yi Nzambi Zeyisi, yoyi nzo andi yi lukutukunu yiba kuna fula di divula, wunata zingombi zimbakala ayi biteka ku muelo divula. Bila va kimosi ayi batu baba vana, bakubama mu kuzitambika banga makaba.

14 Vayi Balinabasi ayi Polo bu bazaba mambu beni, bakanzuna minledi miawu, bazawula kuna kuba nkangu wu batu, bayamikina ayi batuba :

15 –A bakhomba, bila mbi lulembo vangila mambu momo e ? Beto mamveto tuidi kaka batu banga beno ! Beto tulunatini Nsamu Wumboti mu diambu lubika zinzambi zikambululu mfunu vayi lubaluka kuidi Nzambi yi moyo, yivanga diyilu, ntoto ayi mbu ayi bibioso bidi mu mbu.

16 Mu zitsungi ziviokidi, Nzambi beni wuyekula batu ba zitsi zioso badiata mu zinzila ziawu veka.

17 Muaki wukimonikisa mu mamboti keti vanga : tona ku diyilu niandi weti kulunokisina zimvula ayi weti kuluvana zitsungi zimbozi. Weti wesa mintima mieno mu bidia ayi mu zikhini.

18 Ka diambu ko Polo ayi Balinabasi batuba mambu mono, vayi bamona phasi mu kandika batu muingi babika kuba tambikila makaba.

19 Bayuda baba ku Antioshi ayi ku Ikoniumi bakambisila nkangu. Balozila Polo matadi, bankoka nate kuna fula di divula bila babanzila ti fuidi.

20 Vayi minlonguki bu minzungidila, wutelama, wukota ku divula. Mu lumbu kilanda, wuyenda ku Delibe va kimosi ayi Balinabasi.

Polo ayi Balinabasi bavutuka ku Antioshi

21 Bu bamana longa Nsamu Wumboti mu divula dina ayi bu babaka minlonguki miwombo, bavutuka ku Lisitele, ku Ikoniumi ayi ku Antioshi.

22 Bakindisa mintima mi minlonguki ; baba leba basimbidila minu kiawu. Baba kamba ti :

–Tufueti mona ziphasi ziwombo muingi tukota mu kipfumu ki Nzambi.

²³ Baba sobudila bakulutu mu kadika dibundu. Bu bamanakukifuisa nzala mu diambu di lusambulu, baba yekula mu mioko mi Pfumu yoyi bawilukila.

²⁴ Bu baviokila mu Pisidi, bayenda ku Pamfili.

²⁵ Bu bamana longa mambu ma Nzambi ku Pelingi, buna bayenda ku Atali.

²⁶ Kuna bakotila mu masuwa mu kuenda ku Antioshi bila kuawu baba tudila ku tsi nlemvo wu Nzambi mu diambu di kisalu kioki basala.

²⁷ Buna batumbu tula ; bakutikisa dibundu, basamuna mambu mosomavanga Nzambi mu nzil'awu ayi buevi kazibudila Bapakanu nzila mu wilukila.

²⁸ Bilumbu biwombo bakadila ayi minlonguki.

15

Ziphaka mu diambu di nzengolo yi nitu yi kibakala yi Bapakanu.

¹ Ndambu yi batu baba ku Yuda, balonga bakhomba, bu batuba :

—Enati lukadi zengoso nitu yi kibakala banga bu tumina Mina mi Moyize, buna lulendi vuka ko.

² Polo ayi Balinabasi baba vunisa ayi baba findisa ziphaka. Diawu babakila lukanu ti Polo ayi Balinabasi ayi ndambu yi batu mu bawu bafueti kuenda ku Yelusalemi kuidi bamvuala ayi bakulutu mu diambu di nsamu wowo.

³ Dibundu diba sindika mu nzil'awu. Baviokila ku Fenisi ayi Samali. Buna basamuna phulusu yi Bapakanu ; khini yiwombo bamonisa bakhomba.

⁴ Bu batula ku Yelusalemi, bayakulu kuidi dibundu, kuidi bamvuala ayi bakulutu ba dibundu.

Bamana samuna mambu moso momo mavanga Nzambi mu nzil'awu.

⁵ Vayi ndambu yi batu, bobo bawilukila, baba mu dikabu di Bafalisi batelama ayi batuba ti : bu-fueni bazengoso nitu yi kibakala ayi balandakana Mina mi Moyize.

⁶ Bamvuala ayi bakulutu ba dibundu baku-takana mu diambu di yindula nsamu wowo.

⁷ Ziphaka zingolo zibua, buna Piela wutelama ayi wuba kamba :

—A bakhomba ! Luzebi beno veka ti tona thama, Nzambi wutsobula va khatitsik'eno mu di-ambu di longa Nsamu Wumboti kuidi Bapakanu muingi bawu bawilukila.

⁸ Nzambi zebi mintima mi batu, wuba telimina kimbangi bu kaba vana Pheve Yinlongo banga bu katuvanina.

⁹ Niandi kasia tula kadi luviakunu ko va khatit-sika beto ayi bawu bu kavedisa mintima miawu mu minu.

¹⁰ Vayi buabu bila mbi lueka totila Nzambi mu kuika va tsingu yi minlonguki mfuna wowo bakulu beto ayi beto veka katulendi natikisa ko e ?

¹¹ Vayi beto tuwilukidi ti mu nlemvo wu Pfumu eto Yesu tuvukidi. Buawu bobo buididi kuidi bawu mamvawu.

¹² Nkangu woso wuba dio sui ! Bosi batu bosu bawa Balinabasi ayi Polo basamuna bikumu ayi mambu manneni momo Nzambi kavanga mu bawu va khatitsika Bapakanu.

¹³ Buna bamanisa, Yoluka, Zaki wuvutula :

—A zinkomba ziama, bika luwa mambu ndieka tuba !

14 Simoni samuni buevi tona vana thonono Nzambi kabuminina Bapakanu mu diambu di sobula va khatitsik'awu dikanda di batu difueni muba batu bandi veka.

15 Buawu bobo buededikinini mambu matuba mimbikudi, boso bu sonimina :

16 *Mambu momo mawu vioka, ndiela vutuka ;
ayi ndiela buela tunga nzo yi Davidi, yoyi yibua.
Ndiela buela tunga bibuangu bioso bitiolumuka,
ndiela buela bifuanisa*

17 *muingi batu bobo basiala batomba Pfumu va
kimosi*

*ayi Bapakanu boso bakubuku muba batu bama.
Buawu bobo*

butubidi Pfumu Wuvanga mambu mama

18 *Mazabikini mu zithangu zioso.*

19 Diawu minu mbueni, tubika yamisa Bapakanu bobo balembo baluka kuidi Nzambi.

20 Vayi mboti tuba sonikina, mu kuba kamba ti : babika dianga zimbizi zisumuka, zitambuku makaba kuidi bitumba, babika kitsuza ayi babika dianga bibulu biobi bifuidi mu kambu totuka menga ayi babika dianga menga.

21 Bila mu zitsungi zithama, Moyize beki mu kadika divula minlongi miandi mieti tanga Mina mu bilumbu bioso bi saba mu zinzo zi zikhutukunu.

*Nkanda wu bamvuala kuidi Bapakanu bobo
bawilukila*

22 Bosi bamvuala ayi bakulutu ba dibundu ayi badibundu boso bawizana mu sobula batu mu bawu ayi kuba fidisa ku Antioshi va kimosi ayi Polo ayi Balinabasi. Basobula Sila ayi Yuda diodi

baba ntedilanga “Balisabasi” baba bakulutu va khatitsika bakhomba.

²³ Tala busonimina nkanda wowo babavana :

—Beto bamvuala, bakulutu ba dibundu ayi bakhomba zieno, tueti vana mboti kuidi bakhomba badi mu makanda ma Bapakanu madi ku Antioshi, ku Sili ayi ku Silisi.

²⁴ Banga bu tuwilu ti bakhomba bankaka zitotukila kuidi beto bayiza lusia mu divuda, mu diambu di mu mambu batuba bosu bayiza vudikisa miela mieno. Beto tusia bavana kadi lutumunu ko.

²⁵ Tumueni ti didi diambu dimboti, bu tumeni wizana, mu sobula batu buadi mu beto ayi kulufidisila bawu va kimosi ayi bakhomba zieto zi luzolo Balinabasi ayi Polo ;

²⁶ bobo bayekula luzingu luawu mu diambu di dizina di Pfumu eto Yesu Klisto.

²⁷ Tufidisidi Yuda ayi Sila, bawu bela kulukamba mambu tulusonikini.

²⁸ Bila dimonikini diambu dimboti kuidi Pheve Yinlongo ayi beto mu kambu kulukuika bizitu binkaka vayi mambu mama kaka ma nfunu :

²⁹ lubika dianga zimbizi zitambuku makaba kuidi bitumba, lubika dianga menga, lubika dianga bibulu bifuidi mu kambu totuka menga ; lubika kitsuza. Enati lukikebidi mu mambu momo, buna luvengi diambu di mboti.

Lusiala mboti.

³⁰ Bawu bu basinduku, bayenda ku Antioshi. Bakutikisa nkangu wu batu, babavana nkanda beni.

³¹ Batu bamona khini bu bamana tanga nkanda beni bila wuba bomba.

32 Yuda ayi Sila sumbu baba mimbikudi, balonga bakhomba mu mambu mawombo ayi baba kindisa.

33 Bu bavuanda kuna ndambu bilumbu; bakhomba baba sindika mu ndembama kuidi bobo baba fidisa. [

34 Vayi Sila wuzenga mu siala ku Antioshi; Yuda wuvutuka niandi veka ku Yelusalemi*.]

35 Polo ayi Balinabasi bavuanda ku Antioshi, va kimosi ayi bankaka, balonga ayi basamuna Mambu ma Pfumu.

Polo ayi Balinabasi bavambana

36 Ndambu bilumbu bu bivioka, Polo wukamba Balinabasi:

—Bika tuvutuka bumina bakhomba badi mu mavula moso momo tulonga mambu ma Pfumu muingi tutala buevi badidi.

37 Balinabasi wuzola nata Yowani, diodi baba ntedilanga Malako.

38 Vayi Polo wumona ti buisi fuana ko mu nata mutu wowo wusia kuba tina tona ku Pamfili ayi wukambu sala yawu va kimosi.

39 Polo ayi Balinabasi bazonza ayi bayiza vambana. Balinabasi wunata Malako, wukota mu masuwa ayi wuyenda ku Sipeli.

40 Polo wubonga Sila ayi bayenda bakhomba bu zimana kuba yekula mu mioko mi Pfumu.

41 Wuviokila mu Sili ayi mu Silisi, wukindisa mabundu.

16

Timote wufubakana ayi Polo ayi Sila

* 15:34 Buku kiaki kisi ko mu minkanda minkaka.

¹ Polo wutula ku Delibe ayi ku Lisitele. Kuna kuba nlonguki wumosi, dizina diandi Timote ; ngudi andi wuba Nyuda wutambula phulusu vayi dise diandi diba muisi Ngelese.

² Bakhomba baba ku Lisitele ayi ku Ikoniumi zitelimina Timote kimbangi kimboti.

³ Polo wuzola ti Timote kenda yandi. Bu kambonga, buna wunzengisa nitu yi kibakala mu diambu di Bayuda bobo baba mu bibuangu bina bila batu bosu bazaba ti dise diandi wuba muisi Ngelese.

⁴ Mu mavula moso baviokila, basamuna mambu mazenga bamvuala ayi bakulutu ba Yeluzalemi ayi baba lomba batumimina mambu beni.

⁵ Mabundu maba makinda mu minu ayi ntalu yi batu yibuelama lumbu ka lumbu.

Tsongolo yi Polo

⁶ Bosi basabuka Filingi ayi tsi yi Ngalatiya bila Pheve Yinlongo wuba kandika babika longa mambu ma Nzambi ku Azi.

⁷ Bu batula ku ndilu yi tsi yi Misi, bazola kuenda ku Bitini vayi Pheve yi Yesu yisia kuba vana min-sua ko.

⁸ Vayi bu baviokila ku Misi, bayenda ku Tolowasi.

⁹ Va builu, Polo wumona tsongolo. Wumona muisi Maseduani wuntelimina va ntuala ayi wunleba :

—A Tata, lemvuka ! Yiza ku Maseduani mu kutusadisa !

¹⁰ Tsongolo yoyi bu yivioka, tutomba nzila mu kuenda ku Maseduani bila tumona ti niandi veka

Nzambi wututela mu kuenda longi kuna Nsamu wumboti.

Lidi wubalula mavanga ku Filipi

¹¹ Tukota mu masuwa ku Tolowasi bosu tuyenda ku sanga ki Samotalasi. Mu lumbu kilanda, tutula ku Neyapolisi.

¹² Bosu tuyenda ku Filipi, divula dimosi dinneni di Maseduani diba mu mioko mi luyalu lu basi Loma. Bilumbu biwombo tukadila kuna.

¹³ Mu lumbu ki saba, bu tutotuka ku divula, tuyenda ku muenda nlangu wuba ku difula di buala bila kuawu tubanzila kudi buangu ki lusambulu. Tuvuanda ayi tusolula ayi baketo bobo bayiza kutakana.

¹⁴ Nketo wumosi, mu bobo baba nwa, dizina diandi Lidi, wuba muisi Tiatile ; minledi mimbuaki kaba nsumbisanga. Wuba kinzikanga Nzambi. Pfumu wuzibula ntim'andi muingi kawa bumboti mambu ma Nzambi malonga Polo.

¹⁵ Bu kabotama va kimosi ayi nzo'andi, wutuleba bu katukamba :

—Enati lumueni ti ndidi wukuikama mu Pfumu buna luiza lukota ku nzo'ama ayi luvuanda kuna.

Buna wutuleba ngolo.

Polo ayi Sila mu nloko

¹⁶ Lumbu kimosi bu tuba kuenda ku sambila. Tudengana mvika wumosi wu nketo wuba ayi pheve yimbimbi, yoyi kaba bikudilangamambu. Zimbikudulu ziandi zivana bapfumu bandi zimbongo ziwombo.

¹⁷ Mvika beni wu nketo, wutulandakana ayi wuyamikina :

—“Tala ; batu baba badi bisadi bi Nzambi yi zangama, bawu balembo lulongi nzila yi phulusu.”

¹⁸ Bilumbu biwombo kavangila buawu. Polo wumona kiadi mu tezo kiviokakana, wutala ku mbusa bosu wukamba pheve yimbimbi :

—Mu dizina di Yesu Klisto, ndikutuma totuka mu ndumba yayi ! Pheve yimbimbi yitotuka muna thangu yina.

¹⁹ Bapfumu zi mvika beni wu nketo bu zimona ti diana di buela bakila zimbongo dimana, buna zikanga Polo ayi Sila, babakoka va buangu ki batu bawombo ayi va ntuala mazuzi.

²⁰ Baba funda kuidi bapfumu zi ntiliminadu ayi batuba :

—Batu baba badi Bayuda, balembo tudi divunzi mu divula dieto.

²¹ Balembo longi khadulu yoyi beto basi Loma tulendi kikinina ko ayi tulendi sadila ko.

²² Nkangu wu batu wufuemina Polo ayi Sila. Buna bapfumuzi ntiliminadu zituma babavula minledi ayi bababeta bikoti.

²³ Bu babetolo ngolo, bosu baba kotisa mu nloko ayi bavana lutumunu kuidi nsungi wu nloko kaba sunga bumboti.

²⁴ Nsungi bu katambula lutumunu lolo, buna wuba tula mu vinga ki khati kidi muna khati nloko. Bosu wukangikisa malu mawu mu bitini bi makunzi ma mabaya.

²⁵ Nduka-nduka midi miphipa, Polo ayi Sila basambila ayi bayimbidila Nzambi, bobo bankaka baba mu nloko ba bawa.

²⁶ Buela zimbukila ntoto weka nikuka ngolo nate zifondasio zi nloko zinikuka, mielo mioso mi nloko mimana zibuka ; zisieni zioso zi batu baba mu nloko zitabuka.

²⁷ Nsungi wu nloko wukotuka ayi bu kamona ti mielo mioso mimana zibuka ; wutotula sabala kiandi ayi wuzola kukivonda bila kabanzilati batu ba nloko batina.

²⁸ Vayi Polo wuyamikina mu mbembo yingolo :
—Bika kukivanga mbimbi, bila beto boso tuidi vava !

²⁹ Nsungi wu nloko wulomba muinda, wukota muna khati nloko, wufukama va ntuala Polo ayi Sila mu lukhuku.

³⁰ Wuba totula ku nganda ayi wuba yuvula :

—A bamueni, mbi phanga muingi ndivuka e ?

³¹ Bamvutudila :

—Wilukila Pfumu Yesu, buna mawu vuka ngeyo ayi nzo aku !

³² Banlonga mambu ma Pfumu ayi batu boso baba mu nzo'andi.

³³ Muna builu, muna thangu beni, nsungi wu nloko wusukula ziphuta ziawu. Niandi wubotama va kimosi ayi nzo andi yoso.

³⁴ Wunata Polo ayi Sila ku nzo'andi, wuba vana bidia. Nzo andi yoso yimonakhini mu diambu bawilukila Nzambi.

³⁵ Va nsuka, bapfumu zituma batu muingi bakamba nsungi wu nloko :

—Yekula batu beni !

³⁶ Bosi nsungi wu nloko wukamba buawu kuidi Polo ti :

—Bapfumu zitumini batu muingi ndiluyekula. Totukeno ayi yendanomu ndembama !

³⁷ Vayi Polo wuvutula :

—Nana, beto tuidi basi Loma ; basi kutusambisa ko ; batubetisidi bikotiva meso ma batu ; batukotisidi mu nloko. Vayi buabu batidi ku tuyekula mu kinsueki e ! Nana ! Biza tutotula bawu veka !

³⁸ Batu bana bayenda kamba nsamu beni kuidi bapfumu. Bosi bapfumu zimonaboma bu ziwa ti Polo ayi Sila badi basi Loma.

³⁹ Bayenda kuna nloko, baleba Polo ayi Sila ; babatotula ayi babalombabobotuka mu divula dina.

⁴⁰ Polo ayi Sila bu batotuka mu nloko, bayenda ku nzo Lidi. Kunabamona bakhomba ayi babakindisa. Bosi bayenda kuawu.

17

Bayuda ba Tesalonika bamona Polo ayi Sila kikhenene

¹ Bu bamana vioka Amfipolisi ayi Apoloni, Polo ayi Sila batula ku Tesalonika ; kuna kuba nzo lukutukunu yi Bayuda.

² Polo wukota mu nzo lukutukunu banga bubela kifu kiandi. Zimbingu zitatatu kasoludila yawu mu masonoko.

³ Wuba kuba sudikisa ayi kuba monisa bumboti ti Klisto kafuetimona ziphasi ayi kafueti fuluka mu bafua ; wuba kamba ti :

—Yesu diodi ndilembo lulongi niandi Klisto !

⁴ Bayuda bankaka mu bawu bawilukila, bafubakana kuidi Polo ayi Sila. Buawu bobo basi Ngelese, bawombo bobo bankizikanga Nzambi, va kimosiayi baketo baluzitu bakutakana yawu.

⁵ Vayi Bayuda bankaka bamona kikhenene, bakambisila bivungisi biobi bieti diengila

phamba-phamba mu zinzila muingi batotula khindu. Bawizana ayi batotula khindu mu divula. Bakota mu nzo yi Yasonimu tomba Polo ayi Sila mu diambu di kuba nata kuidi nkangu wu batu.

⁶ Bu bakambu kuba mona, bakanga Yasoni ayi basi dibundu bobo babayandi, babanata kuidi bapfumu zi divula ayi bayamikina :

—Batu bobo balembo nikuna tsi, beka kuaku.

⁷ Yasoni niandi wuba tambula ku nzo'andi ! Baboso babundudi Mina mi Sezali, bila balembo tubanga ti ntinu wunkaka widi, dizina diandi Yesu !

⁸ Nkangu wu batu ayi bapfumu bu bawa bobo, bafuema ngolo.

⁹ Diawu bafutisila Yasoni ayi baklisto bankaka lumandi, bosu babayekula.

Polo ayi Sila ku Bele

¹⁰ Muna builu, bakhomba zitinisala Polo ayi Sila ku Bele. Bu bayetula kuna, bakota mu nzo lukutukunu lu Bayuda.

¹¹ Muaki Basi Bele baba batu ba mintima mimboti viokila basi Tesalonika. Bakikinina Mambu ma Nzambi mu luzolo loso lumboti ; ayi kadika lumbu baba fionguninanga masonoko mu diambu di zaba kani mambu momo baba kuba longanga maba makiedika.

¹² Buna bawombo mu bawu bawilukila va kimosi ayi baketo ba luvalu ba basi Ngelese buela ayi babakala bawombo.

¹³ Vayi Bayuda ba basi Tesalonika bu bawa ti Polo wulembo longi mambu ma Nzambi ku Bele, bayiza kuna, batona divunzi ayi khindu mu batu.

14 Bakhomba batinisa Polo ku ndambu mbu. Vayi Sila ayi Timote basiala kuna.

15 Batu bobo banata Polo, bantudisa nate ku Atene bosu bavutukaku Bele. Bawu banatina Sila ayi Timote thumu ti Polo wuba kamba bavikaku nlandakana.

Polo ku Atene

16 Polo bu kaba vingidila bakundi bandi ku Atene, buna wumonakiadi mu ntima mu mona ti bitumba biwombo biba mu divula.

17 Wuba solulanga ayi Bayuda ayi batu bankaka baba sambilanga Nzambi mu nzo lukutukunu. Kadika lumbu Polo wuba solulanga va nyalunguba va kimosi ayi batu bobo kaba dengananga kuna.

18 Ndambu yi batu bankaka baba mu dikabu di Baepikuli* ayi dikabu di Basitoyika†, bafindana yandi ziphaka. Bankaka batuba :

–Kiololoko kioki mbi kantuba e ?

Vayi bankaka batuba ti :

–Tumueni ti niandi wulembo longi zinzambi banzenza !

Bayolukila bobo mu diambu di Polo kaba nlonga nsamu wu Yesu ayi wu mfulukulu yi bafua.

19 Vayi babuila Polo ayi bannata va buangu kiba ntedilanga “Aleyopaze”, vovo bayuku findinanga ziphaka. Bankamba :

–Tulenda kueto zaba tsundu yi malongi momo ma mona wulembo longi e ?

* **17:18** *Baepikuli* : badi batu banlonganga ti monanga makhini diawu diambu dilutidi mfunu mu luzingu. † **17:18** *Basitoyika* : badi batu banlonganga ti monanga ziphasi diawu diambu dilutidi mfunu mu luzingu.

²⁰ Bila mambu momo wuntuba madi mamona kuidi beto ayi tutidi zaba tsundu yi mambu momo.

²¹ Muaki basi Atene ayi banzenza babakalanga ku Atene, ksalu baluta sala viokisanga thangu mu tuba ayi mu wa mambu mamona.

²² Polo wutelama vana khatitsika Aleyopaze, wutuba :

—A basi Atene, ndimmona ti lueti zola buwombo sambila

²³ bila bu ndibedi zieta mu divula dieno, ndimueni bitumba biwombo biobi lueti sambila. Tala, ndimueni va diziku dietitambukulu makaba vasonama : “kuidi nzambi yoyi tukambulu zaba !” Diawu Nzambi yoyi lueti sambila mu kambu kunzaba niandi ndikulusamunina.

²⁴ Nzambi yoyi yivanga nza ayi bibioso bidi mu nza ayi niandi Pfumu yi Diyilu ayi ntoto, kakalanga mu zinzo zi Nzambi zitungulu mu mioko mi batu ko.

²⁵ Bosi mioko mi batu milendi kunsadila ko, bila kasukamanga ko ! Niandi weti vana luzingu ayi weti vana batu boso phumukunu ; niandi weti vana bima kuidi batu boso.

²⁶ Mu mutu wumosi kavangila batu boso mu diambu bavuanda va ntoto wumvimba. Wuvasa zithangu ; wutula zindilu zi bibuangu biobio balenda vuanda muingi batomba Nzambi.

²⁷ Mu mamoso mama kavanga, wuntomba ti batu bantomba bila thangu yinkaka balenda kunsimba mu fifita ayi kumbakula ka diambu ko kasi ko thama kuidi kadika mutu buna tuididi.

²⁸ Bila mu diambu diandi tulembo zingila, tundiabila ayi tuididi. Banga minsoniki mieno minkaka misonika : “Bila beto mamveto tuidi mu nkun'andi.”

²⁹ Bu tuidi mu nkuna Nzambi buna tubika banza ti kinzambi kidedikinibanga nolo, palata voti banga ditadi ; bima bivangulu mu mioko mi batu ayi mu mabanza ma batu.

³⁰ Mu thama Nzambi wuvibidila kambu ku diela ku batu, buabu wulembokambi batu bosu badi mu bibuangu bioso ti babalula mavanga mawu.

³¹ Bila wukubika lumbu kioki kela sambisa batu ba nza mu busonga, mu nzila yi mutu wowo kakubika bu kavana dimbu kudi batu bosu mu fulukisa mutu beni mu bafua !

³² Buna bawa nsamu wu mfulukulu yi batu bafua ; bankaka banseva bosu bankaka bankamba :
—Tuela kuwa mu khumbu yinkaka.

³³ Diawu Polo kaba bikila.

³⁴ Muaki batu bankaka bafubakana yandi ayi bawilukila. Mu bawu muba Denisi wuba mu dikabu di Aleyopaze, nketo wumosi baba tedilanga Damali ayi bankaka mu bawu.

18

Polo ku Kolinto

¹ Mambu momo bu mavioka, Polo wukatuka mu Atene, wuyenda ku Kolinto.

² Wubuana Nyuda wumosi, dizina diandi Akilasi, wubutukila ku Ponti ; buna bosu kuandi kabedi ku Itali ayi nketo'andi Pilisiye. Bila ntinu Klode wutuma ti bamana kuka Bayuda bosu baba ku Loma. Polo wufubakana yawu.

³ Sumbu baba salanga kimalu kimosi kitunga zinzu zi ngoto, Polo wuvuandayawu ayi basala va kimosi.

⁴ Kadika lumbu ki saba, Polo wuba longanga mu nzo lukutukunu, wuwilukisa Bayuda ayi basi Ngelese.

⁵ Sila ayi Timote bu baba ku Maseduani, buna Polo wukiyekula mu kisalu ki longa ayi telimina Yesu kimbangi kuidi Bayuda ti niandi Klisto.

⁶ Vayi Bayuda bu bantinguna ayi bu bavueza Klisto, Polo wunikuna minledi miandi ayi wuba kamba :

—Bika menga meno matombolo va mbata mintu mieno. Tona buabu ndieka kuenda longi Bapakanu.

⁷ Bu kabotuka vana, wukota ku nzo mutu wumosi, dizina diandi Titiusi Yusitusi, wuba sadilanga Nzambi. Nzo'andi yiba yifikama ayi nzo lukutukunu.

⁸ Vayi Kilisipusi, pfumu nzo lukutukunu ayi basi nzo'andi boso bawilukila Pfumu. Basi Kolinto bawombo, bu banwa buna bawilukila ayi babotama.

⁹ Lumbu kimosi va builu, Pfumu wukamba Polo mu tsongolo ti :

—Bika mona boma ! Longa kaka ! Kadi ba dio sui !

¹⁰ Bila minu ndidi yaku ! Kadi mutu kalendi kubuila ko mukuvanga phasi bila ndidi mu divula diadi !

¹¹ Polo mvu mvimba ayi zingondi zisambanu kakadila ku Kolinto, wuba longanga mambu ma Nzambi.

¹² Vayi thangu Ngalioni kabiadila mu Akayi, Bayuda bu bawizana va kimosi bayendila Polo manenga, bankanga ayi bannata ku ntiliminadu.

¹³ Kuna bamfundila :

—Mutu wawu weti wilukisa batu mu diambu basambila Nzambimu phila yikandika Mina.

¹⁴ Vayi Polo bu kedi katona yoluka, Ngalioni wukamba Bayuda ti :

—A beno basi Yuda ! Enati mutu wawu masumu kavodidi voti mambu mambimbi kavengi, nganu ndieka vibidila ku luwa.

¹⁵ Vayi enati bidi biuvu bitedi mambu, mazina ayi Mina mieno, buna bika lutala mawu beno veka. Minu mbengi ba zuzi mu mambu momo.

¹⁶ Wuba kuka ku ntiliminadu.

¹⁷ Batu boso bu babuila Sositeni, pfumu nzo lukutukunu, bamfuza khuba vana nganda ntiliminadu. Vayi Ngalioni kasi kota mambu beni ko.

Polo wuviokila ku Antioshi

¹⁸ Polo wubuela kala kuna bilumbu biwombo, buna wubika bakhomba, wukota mu masuwa mu kuenda ku Sili va kimosi ayi Akilasi ayi Pilisiye. Bu kavukusu dikungulu ku Sansela, bila tsila kavana.

¹⁹ Bu katula ku Efeso, Polo wubika Akilasi ayi Pilisiye ayi wukotaniandi veka mu nzo lukutukunu ; wusolula ayi Bayuda.

²⁰ Banleba kakala yawu bilumbu biwombo vayi wumanga kuandi.

²¹ Wubabika ayi wuba kamba :

—Enati Nzambi tidi, ndiela kuiza kulubumina !
Wukota mu masuwa, wubika Efeso.

²² Bu katula ku Sezale, wuyenda ku Yelusalemi mu vana badibundu mboti. Kuzimunina, wuyenda ku Antioshi.

²³ Bu kakala kuna ndambu bilumbu, wuyenda ayi wuviokila mu zunga ki Ngalatiya ayi ki Filingi mu kindisa minlonguki mioso.

Apolo ku Efeso ayi ku Kolinto

²⁴ Nyuda wumosi, dizina diandi Apolo, wuyiza ku Efeso wuba muisi Alekisasiya wuba mutu wumosi wuludede ayi wuzaba bumboti masonoko.

²⁵ Niandi wukilongolo nzila yi Pfumu, wuba wu fuluka mu Pheve, wutuba, wulonga boso bufueni mambu mitedi Yesu. Niandi wuzaba kaka malongi ma mbotokolo yi botika Yowani.

²⁶ Niandi wulonga mu nzo yi lukutukunu mu kambu memata. Pilisiye ayi Akilasi bu banwa buna bannata ku nzo'awu ; batona ku nsudikisa bumboti nzila yi Nzambi.

²⁷ Sumbu kaba mayindu makuenda ku Akayi, bakhomba zisonikina minlonguki ayi baba kindisa muingi banyakula bumboti. Buna katula kuna, wusadisa batu bobo bawilukila mu nlemvo wowo katambula.

²⁸ Bila wuba bedisanga Bayuda va nyalu nguba, wumonisa mu masonoko ti Yesu niandi Klisto.

19

Polo ku Efeso

¹ Apolo bu kaba ku Kolinto, Polo wusabuka zunga ki miongo, wutulaku Efeso ; kuna kadenginina minlonguki minkaka.

² Wuba yuvula :

—Beno lutambula Pheve Yinlongo mu thangu luwilukila e ?

Bamvutudila :

—Nana ! Tuwilu'eto ko ti pheve Yinlongo yidi !

³ Polo wuba yuvula diaka :

—A mbotokolo mbi lutambula e ?

Bamvutudila :

—Mbotokolo yibotika Yowani tutambula !

⁴ Bosi Polo wuba kamba :

—Yowani wubotika mbotokolo yi batu bobo babalula mavanga bu katuba ti bawilukila mutu wowo wunkuiza ku manima mandi ; Yesu niandi mutu beni.

⁵ Buna bawa mambu momo, babotama mu dizina di Pfumu Yesu.

⁶ Bosi, Polo bu kaba tetika mioko babaka Pheve Yinlongo ayi bayolukamu zimbembo zinkaka ayi babikula.

⁷ Baba nduka-nduka kumi batu buadi.

⁸ Bosi bu kakota mu nzo lukutukunu, wuyolukila mu kambu memata mu tezo ki zingondi ziatu, wuba leba mu wilukila mambu ma Kipfumu ki Nzambi.

⁹ Vayi sumbu bankaka bamanga wilukila ayi baba matingu bu baba tubanga mambimbi mu diambu di nzila yi Pfumu va ntuala nkangu, diawu Polo kaba bikila, wuvambana yawu ayi wunata minlonguki mu nzo nkanda yi Tilanusi ; kuawu kalonga kadika lumbu.

¹⁰ Mimvu miodi kasadila buawu. Diawu babo baba kalanga mu Azi, baba Bayuda voti basi Ngelese, bawa mambu ma Pfumu.

¹¹ Bosi Nzambi wuvanga bikumu binneri mu nzila yi Polo ;

¹² nkutu nate batu babonga misuala ayi minledi miomi mibelakana nitu yi Polo mu diambu batetika miawu bambevo ; buna bambevo zibeluka ayi ziphevi zimbimbi zitotuka.

¹³ Bayuda bankaka baba kuenda diengilanga mu bibuangu mu kuendatotulanga ziphevi zimbimbi mu batu, batona sadila dizina di Pfumu

Yesu mu totula ziphevi zimbimbi. Bakamba ziphevi zimbimbi ti :

—Mu dizina di Yesu diodi Polo keti longila, ndikulutumina totuka !

¹⁴ Tsambuadi di bana ba Sikeva bawu bavanga mambu momo. Sikeva wuba pfumu yi zinganga Nzambi zi Bayuda.

¹⁵ Vayi pheve yimbimbi yiba vutudila :

—Minu nzebi Yesu ayi nzebi nani Polo vayi beno luidi banani e ?

¹⁶ Vana vawu, mutu wowo wuba pheve yimbimbi wuba buila mu nitu, wuba lutila mu ngolo ayi wuba yamisa mu kikhesa. Batina mu nzo beni. Sumbu baba kuenda tini, bamemana luala ayi pheni nkua baba.

¹⁷ Nsamu beni wumana tembakana muidi batu boso bobo baba kalanga ku Efeso ; basi Ngelese ayi bayuda. Babo bamona boma, bosu dizina di Yesu dikemboso.

¹⁸ Bawombo mu batu bobo bawilukila bayiza ayi batuba mambu mosomambimbi momo bavanga.

¹⁹ Bawombo mu batu bobo basadila mazi banata zibuku ziawu, bayoka ziawu va meso ma batu boso. Thalu yifua zibuku beni yiba ndukan dukamakuma tanu ma zimili zi bivanza*.

²⁰ Mu lulendo lolo mambu ma Pfumu matem-bikinina ayi mamonisa zingolojiandi.

²¹ Mambu mama bu mavioka, Polo wukubika nzila mu mabanza mandi muviokila ku Maseduani ayi ku Akayi ayi mu kuenda ku Yelusalemi bu katuba :

* **19:19** Makumatanu ma zimili zi bivanza zidi zimbongo ziwombo-wombo.

—Minu mana ba kuna, mfueti kuenda ku Loma.

²² Wutuma bisadi biba salanga yandi va kimosi Timote ayi Elasisusi, ku Maseduani vayi niandi veka wusiala fioti ku Azi.

Ziphasi ku Efeso

²³ Vayi muna thangu beni, khindu yitotuka ku Efeso mu diambu di nzila yi Pfumu.

²⁴ Bila mutu wumosi, dizina diandi Demetili-wusi, wuba fulanga bisengo, niandi wuba vanga-ganga zinzo zi nzambi zi Alitemisi†, nzambi yimosi yi nketo, wuvana diluaku dibakila zimbongo ziwombo kuida bisadi biandi.

²⁵ Wukutikisa bisadi biandi ayi batu bobo baba salanga bisalu bi ntindu wowo, wuba kamba :

—Zikhomba, luzebi kueno ti mamboti meto mu kusalu kiaki madi.

²⁶ Lulembo moni ayi lulembo wi, bika sia ti mu Efeso kaka vayi nate mu Azi dioso, mambu malembo vangi Polo diodi dilembo kambisilanga batu ti zinzambi ziozi zivangulu mu mioko mi batu zisi kuandi zinzambi ko ayi batu bawombo kavukumuni.

²⁷ Bika sia ti kioki kusalu kieto kuandi ki kuiza fui vayi ayi nzo nzambi yi Alitemisi, nzambi yinzeni yi nketo, yikuiza kambu kinzukungu. Buna dilenda ba ti batu balendi buela kinzikanga Alitemisi ko, nzambi yoyi Azi dioso ayi nza yimvimba bansambilanga !

²⁸ Batu bu bawa mambu momo, bafuema ayi batona yamikina :

—Alitemisi di basi Efeso widi wunneni !

† **19:24** Minsoniki minkaka misonika Diana va buangu ki Alitemisi.

²⁹ Divula dioso di Efeso dikota divunzi ayi mu kithuadi, bakota mu nzo yi bisavu. Bavitumuna Ngayusi ayi Alisitalike basi Maseduani, bakundi baba kibanga va kimosi ayi Polo.

³⁰ Polo bu kaba mayindu ma kota kuna kuba batu, minlongukiminkandika.

³¹ Bapfumu bankaka zi zunga kina ziozi baba bakundi ba Polo bamfidisila thumu ti kabika kuenda ku nzo yi bisavu.

³² Divuda dinneni dibua mu nkangu, bankaka bayamikina diambu diadi ; bankaka diambu dina. Bawombo mu bawu basia sudika ko bila mbi bakutikinina.

³³ Bayuda babonga alekizande va khati nkangu, bantula ku ntuala ayi batu bankaka. Niandi wuvumuna koko kuandi mu diambu wuzola nu-anina batu bandi va ntuala nkangu.

³⁴ Vayi bu babakula ti niandi Nyuda, buna baluta buela yamikina ngolomu mbembo yimosi nduka-nduka mu tezo ki zithangu zizole ti :

—Alitemisi yi basi Efeso widi wunnene !

³⁵ Bosi nsoniki wu divula diyiza lembika biyoko ; diba kamba :

—A basi Efeso ! A nani mu batu zimbulu ti divula di basi Efeso didi divula dinkebanga nzo yi nzambi yi Alitemisi wunneni ayi tumba kiandi kioki kiba ku diyilu e ?

³⁶ Bu didi ti diambu diadi didi di kiedika, buna mboti luba dio sui, lubika vanga diambu mu kambu yindula.

³⁷ Bila batu bobo luneti vava basi yiba bima mu nzo nzambi ko ayi basi finga nzambi eno yinketo ko.

³⁸ Enati Demetiliwusi ayi batu beti sala yandi bawu babeki mutu mambu, ntilibinadu widi wuz-ibuka ayi mazuzi madi ; buna balenda kuawu fundana.

³⁹ Enati mambu mankaka madi yeno ma buela, buna mela talu ku lukutukunu boso buididi Mina.

⁴⁰ Bila balenda kutufunda banga batu batotudi khindu mu diambu di mambu mavangimini buabu ayi bila kikadi monika kioki tukutikinini, buelatulendi baka diambu di vutula ko enati batuyuvudi.

⁴¹ Bu kamana tuba mambu momo ; wutulula nkangu.

20

Polo ku Tolowasi

¹ Biyoko bu bimanisa, Polo wutumisa min-longuki, wuba kindisa, wubavana mboti bosu wuyenda ku Maseduani.

² Wusabuka bizunga bina, wukindisa mikhuikizi mu malongi mawombo, bosu wuyenda ku Ngelese.

³ Zingonda zitatu kakadila kuna. Thangu Polo kabaka lukanu lu kuendila ku Sili mu masuwa, Bayuda banyendila manenga, diawu kabakila lukanu luvutukila mu nzila yi Maseduani.

⁴ Batu baba bayenda yandi nzila yimosi : Sopatele muisi Belemuana Pilusi, Asitaleke ayi Sekundusi basi Tesalonika, Ngayusi muisi Delebe ; Timote, Titsike ayi Tolofime basi Azi.

⁵ Bawu batuama ku ntuala, batuvingidila ku Tolowasi.

⁶ Nyengo wu mampa momo ka mafunanga ko bu wuvioka, tukuma mu masuwaku Filipi.

Bilumbu bitanu tusabukila nlangu bosu tuyiza babata ku Tolowasi ; bilumbu bisambanu tuzingila kuna.

⁷ Mu lumbu kitheti kilanda lumbu ki saba, tukutakana mu diambu di bukunamapha. Polo wulonga batu bobo bakutakana vana. Sumbu kaba mayindu ma kuenda mu lumbu kilanda, diawu kalongila nate mu midi miphipa.

⁸ Minda miwombo miba muna vinga kioki tukutikinina kuna banga.

⁹ Ditoko dimosi, dizina diandi Ewutiku wukadila va nela, sumbu Polo kalongila ngolo, meso ma tulu mambuila, wusangumuka bua ku ntototona ku yilu banga kintatu. Mu thangu bannanguna, bammona wufua.

¹⁰ Polo bu kakuluka, wufukama, wunsimba mu mioko miandi ; wutuba :

—Bikanu kueno mona boma, widi kuandi moyo !

¹¹ Wukuma diaka ku yilu banga ; wubukuna dipha wudia. Wubuela longadiaka nate mu nsuka, bosu, wuyenda.

¹² Banata muana ditoko wumoyo ayi bawu bosu bakindusu buwombo.

Polo wuvana basi Efeso mboti

¹³ Beto bu tutuama ku ntuala, tukuma mu masuwa momo matunata ku Asosi ; kuna tufueti vitudila Polo, buawu bobo bubela luzolo luandi. Bila wubaka lukanu lukuendila kuna dimalu.

¹⁴ Bu kayiza kutubata, bosu tukuma mu masuwa, tuyenda ku Mitilene.

¹⁵ Mu lumbu kilanda tubotuka kuna, tuyenda tula ku ndambu Kio. Mu lumbu kinzole, tutula

ku Samosi. Lumbu kimvimba ki buela vioka bosi tutula ku Milete.

¹⁶ Bila Polo wumanga kuandi telama ku Efeso mu diambu wumanga viokisa thangu ku Azi ; bila wuzola tula ku Yelusalemi enati baka bubela mu lumbu ki nyengo wu Pantekoti.

¹⁷ Buna tutula ku Milete, Polo wufidisa thumu kuidi bakulutu ba dibundu di Efeso muingi biza ndengana.

¹⁸ Buna batula, ku kaba, wuba kamba :

—Beno luzebi mboti buevi ndivuandidi yeno tona lumbu kitheti kiokinditula ku Azi.

¹⁹ Ndisadidi Pfumu mu kukikulula buwombo, mu matsuela mu meso ayi mu zithotolo ziozi ndimona kuidi Bayuda bu baba ku ndekilanga mintambu.

²⁰ Muaki beno luzebi ti ndisia ku lusuekila ko mambu momo madi mfunu kuidi beno. Ndilulonga va nyalu-nguba ayi mu zinzo zieno.

²¹ Ndikamba kadika thangu Bayuda ayi basi Ngelese ti babalula mavanga ayi bawilukila Yesu, Pfumu eto.

²² Buabu ndiedi ku Yelusalemi. Buawu bobo bulembo thuminapheve Yinlongo, vayi ndisi zaba ko mambu mbi ndikuenda buani kuna.

²³ Vayi nzebi ti pheve Yinlongo yiba ku ndubulanga mu kadikadivula ti nloko ayi ziphasi bikuphingila.

²⁴ Vayi minu ndembo moni luzingu luama luidi kima kiphamba. Vayi ndilembo tombi mu tula ku tsuka yi thinu yi ndilembo zawula ayi manisa kisalu kioki Pfumu kaphana kioki kisamuna Nsamu Wumboti wu nlemvo wu Nzambi.

²⁵ Buabu nzebi bumboti ti lulendi buela kumbona ko beno boso bobondilongidi Nsamu wumboti wu Kipfumu ki Nzambi.

²⁶ Diawu ndilu kambidi buabu ti : kadi bila ndisi ko mu menga ma batu boso.

²⁷ Bila ndisi manga ku lukamba ko makani moso ma Nzambi.

²⁸ Lukikeba bumboti ayi lukeba bumboti nkangu wu mamemi moso momopheve Yinlongo kalubiekila minsungi. Lukebanga bumboti Dibundu di Nzambidiodi kakudila mu menga mandi.

²⁹ Nzebi kuama ti minu kuenda, memvu ma tsisi mela kota va khatitsik'eno, malendi mona ko nkangu kiadi.

³⁰ Batu bankaka bela totukila mu beno, bela telama mu longa mambu ma luvunu mu diambu di tuta minlonguki kuidi bawu.

³¹ Diawu luzibula meso ! Lutebuka moyo ti, mu mimvu mintatu, builu ayi muini, ndibedi lubulanga kadika mutu ayi matsuela mama mu meso.

³² Buabu ndieka lutambika mu mioko mi Nzambi ayi mu mambu mandi manlemvo andi, mawu mabeki lulendo lu kulukindisila ayi lu kuluvanina kiuka va kimosi ayi banlongo boso.

³³ Ndisia tomba phalata ko, nolo, voti minledi mi mutu ko.

³⁴ Beno veka luzebi ti mioko miama misala kimalu mu diambundibaka bima biobi ndiba tsatu ayi biobi bi bobo baba yama.

³⁵ Ndilumonisa mu mambu moso, mu salanga phila yoyi ; buawu tufueti sadisila batu balebakana ayi buawu tulenda tebukila mambu

matuba Pfumu Yesu ti: “Khini yidi mu vana yiviokidi yoyi yidi mu tambula !”

³⁶ Polo bu kamanisa yoluka, wufukama va kimosi ayi bawu boso ayi wusambila.

³⁷ Baboso badila, bosu bambumbakana bu bamfifa besi.

³⁸ Bamonu kiadi kiwombo bu bawa ti balendi buela kummona ko. Bosu bayenda kumvekisa nate ku masuwa.

ZIMBANGI KU LOMA

21

Polo wuyenda ku Yelusalemi mu khumbu yi tsuka

¹ Buna tusia vambana yawu, tuyenda nate ku sanga ki Kosi. Mu lumbu kilanda bosu tuyenda ku Lodi bosu tutula ku Patala.

² Bu tubuana masuwa maba mvioka ku Fenisi, tukota mu masuwa beni ayi tuyenda.

³ Bu tufikama ku sanga ki Sipeli kioki tubika ku koko ku lumoso, beto tuiokila ku ndambu Sili, bosu tutula ku disimu di Tile. Kuawu kufueta kulululu bima biba mu masuwa.

⁴ Tubata minlonguki ayi tsambudi di bilumbu tuvuandila yawu. Balubula Polo mu lutumunu lu pheve Yinlongo mu bika kuenda ku Yelusalemi.

⁵ Bilumbu bieto bu bimanisa, tuyenda ayi tutatamana nzietolo eto. Minlonguki mioso ayi baketo bawu ayi bana bawu bayenda tuvekisa nate kuna difula di divula. Bu tutula ku dibongo tufukama ayi tusambila.

⁶ Bu tumana bumbakala beto yi beto, tukota mu masuwa bosu bawu bavutuka mu zinzo ziawu.

⁷ Bu tumanisa nzietolo eto mu maza, botuka ku Tile nate ku Pitolemayisi. Kuawu tuvanina bakhomba mboti. Lumbu kimvimba tukadila yawu.

⁸ Mu lumbu kilanda, tuyenda ku Sezale. Tukota mu nzo Filipi, nsamuni wu Nsamu Wumboti ; wuba wumosi mu tsambudi di bisadi biobi dibundu disobuladibundu. Ku nzo'andi tuleka.

⁹ Bana baya babaketo baba yandi ; basi zaba nitu yi dibakala ko. Dikaba di bikula diba yawu.

¹⁰ Bu tuvuanda kuna bilumbu biwombo, buna mbikudi wumosiwuba ku Yuda dizina diandi Angabusi.

¹¹ Wuyiza kutu bata ; Wubonga sentila* yoyi Polo kaba mvuantilanga minledi ; wukikanga malu ayi mioko ayi wutuba :

—Pheve Yinlongo kakembi : Buawu buabu Bayuda bela kangila ku Yelusalemi mutu vuidi sentila yayi ayi bela kunyekula mu mioko mi Bapakanu.

¹² Bu tuwa mambu momo, beto ayi mikhuikizi mi Sezale tuleba Polo muingi kabika kuenda ku Yelusalemi.

¹³ Vayi niandi wutuvutudila :

—A mbi lulembo vangi bu lulembo didi ayi bu lulembo mbonisa kiadi mu ntima e ? Bila kuidi minu, ndidi wukubama bika sia ti, mu kota mu nloko, vayi khubimini mu fua ku Yelusalemi mu diambu di dizina di Pfumu Yesu !

¹⁴ Bu tusia nunga ko mu balula mabanza mandi, tusia buela kunleba ko ayi tutuba :

—Bika luzolo lu Pfumu luvangama !

* **21:11** *sentila* : tala tsongolo 2.13.

15 Bilumbu bina bu bivioka, tukubika bima bi-eto ayi tuyenda ku Yelusalemi.

16 Ndambu minlonguki minkaka mi Sezali miyenda yeto. Mitunata ku nzo Nasoni muisi Sipeli ; niandi wuba nlonguki wuthama ; kuidi niandi tuvuaanda.

Polo ku Yelusalemi

17 Bu tutula ku Yelusalemi, bakhomba zituyakula mu khini.

18 Mu lumbu kilanda Polo wutunata kuidi Zaki, kuna ku kutakana bakulutuboso ba dibundu.

19 Buna Polo wuba vana mboti, Polo wuba kamba diambu dimosi-dimosidiodi Nzambi kavanga mu niandi kuidi Bapakanu.

20 Bu bawa mambu moso momo, bakembisa Nzambi bosu bakamba Polo :

—A khomba, ngeyo mueni ti Bayuda bawombo bawilukidi ayi bawu bosu bankinzikanga ngolo Mina mi Moyize.

21 Muaki bawilu ti ngeyo wulembo longi Bayuda bobo beti zingila mu mavula ma Bapakanu ti babika buela tumimina Mina mi Moyize. Ngeyo wukuba kambanga ti babika buela zengisanga nitu yi kibakala yi bana bawu bababakala ayi babika buela tumimina bifu bieto.

22 A buabu mbi tusia e ? Bila ma bawa ti wutudidi kuaku.

23 Diawu tumimina mambu momo tueka kukamba : babakala baya badi yetovava bavengi tsila.

24 Wuba bongi, wukivedisa va kimosi ayi bawu. Ayi wuba futilazimbongo mu diambu bavukusu dikungulu. Buawu bobo batu bosu bakuiza zabila

ti mambu moso bawilu mu diambu diaku madi ma luvunu bila ngeyoveka weti kinzikanga Mina.

²⁵ Vayi mu diambu di Bapakanu bawilukila, tubaka lukanu ayi tuba sonikina nkanda mu kuba kandika ti ba bika dianga zimbizi ziozi zitambuku makaba kuidi zinzambi zi bitumba, babika dianga bibulu biobibivondolo mu kambu totuka menga, babika dianga menga ayi babika kitsuza.

²⁶ Mu lumbu kilanda, Polo wubonga batu beni, wukivedisa va kimosiayi bawu ; wukota yawu mu Nzo Nzambi mu diambu di kamba kuidi batu lumbu kiela manisa tsukudulu ayi lumbu kiela vanu dikaba di kadika mutu.

Bakanga Polo ku Yelusalemi

²⁷ Buna tsambuadi di bilumbu bieka nduka duka, Bayuda baba ku Azibayiza bakula Polo muna Nzo Nzambi, batuma batu batotula khindu mu nkangu wu atu ayi bankanga.

²⁸ Bayamikina :

—A basi Iseli ! Luiza lu tusadisa ! Talanu mutu wawu wetalonga muamo ayi kuidi batu boso mu diambu di vueza batu beto, Mina mieto ayi buangu kiaki. Tala kutu wukotisidi basi Ngelese, mu Nzo Nzambi ayi wusumuni buangu kiaki kinlongo.

²⁹ Batubila bobo mu diambu bamona Polo, ku divula, va kimosi ayi Tolofime muisi Efeso. Bawu babanzila ti Polo wunnata ku Nzo Nzambi.

³⁰ Divula dioso diyiza ba ntengu-ntengu ayi batu bawombo bayiza kutakana kuna mu nsu-
alu. Bakanga Polo, bankoka nate ku nganda nzo Nzambi ayi bakanga mielo mi Nzo Nzambi.

³¹ Bu batomba bu vondila Polo, tsangu yitula nate kuidi Pfumu masodi ma basi Loma ti khindu yeka mu Yelusalemi dioso.

³² Muna thangu yina Pfumu masodi ma basi Loma wubonga masodi ayi bapfumu ziawu, bayenda nsualu ku buangu ki kutakana batu. Bu bamona pfumu masodiva kimosi ayi masodi, balembolo buela beta Polo.

³³ Pfumu masodi wufikama vaba Polo, wunsimba ayi wutuma masodibakanga polo mu zisieni zizole. Bosi wuyuvula kani Polo niandi nani ayi diambu mbi kavengi.

³⁴ Vayi va khatitsika batu bobo bakutakana ; bankaka bayamikina diambu dina ; bankaka bayamikina diambu diadi. Sumbu pfumu masodi kasia zaba ko diambu diodi ditotula khindu bila divula diba dinneni ; buna wutuma banata Polo ku ka ki masodi.

³⁵ Polo bu katula va kikada, masodi mannan-guna mu diambu di nganzi yi batu bobo bakutakana vana.

³⁶ Bila nkangu wu batu wuba kunlandakana wuba yamikina :

—Kafua !

Polo wukivovila

³⁷ Mu thangu banzola kotisa Polo ku Ka ki masodi, wukamba pfumu masodi ti :

—Ndilenda baka minsua mi kukambila diambu e ?

Pfumu masodi wuyuvula Polo :

—Zebi tuba ki Kingelesi e ?

³⁸ Ngeyo wisiko muisi Ezipiti, wowo wutotula khindu mu bilumbu bibedi, wuba kuenda natanga mili ziya zi mimvondi mu dikanga e ?

³⁹ Polo wumvutudila :

—Nana tata ! Minu ndidi Nyuda, ndidi muisi Talise, divula dimosi di mfunu didi mu zunga ki Silisi. Ndemvukila, wuphana minsua miyolukila va ntuala batu.

⁴⁰ Pfumu masodi wumvana minsua.

Polo wutelama va kikada, wumuna koko mu diambu di sima biyoko bosu biyoko bimanisa. Biyoko bioso bu bimanisa, bosu wutona yoluka mu mbembo yi ki Ebelewo :

22

¹ —Zikhomba ayi batata, wanu mambu madi yama ma kulukamba mu kukitabila !

² Bu bawa wunyoluka mu ki Ebelewo, baboso beka dio sui.

³ Wutatamana kuba kamba :

—Minu ndidi Nyuda, minu ndibutukila ku Talise ; divula didi mu zunga ki Silisi. Mu divula diadi di Yelusalemi ndiyundukila ; Ngamalieli niandi wundonga mina mi Bakulu beto. Bufula buwombo buba yama mu diambu di Nzambi banga bobo beno luididi buabu.

⁴ Ndiyamisa ayi ndivondisa batu bobo balandakana nzila yayi yi Pfumu. Ndikanga babakala ayi baketo, ndiba kotisa mu nloko.

⁵ Pfumu yi zinganga Nzambi ayi lukutukunu lu minyadi balenda kuawu telama kimbangi enati mambu ndintuba madi ma kiedika voti ma luvunu. Bila kuidi bawu ndiyenda baka minkanda mu diambu di vana kuidi bakhomba zi Damasi. Buna ndiyenda ku Damasi mu diambu di kanga batu bobo baba kuna banlandakana nzila yi

Pfumu ayi kuba nata mu zisieni ku Yelusalemi muingi batambula thumbudulu.

⁶ Bu ndiba mu nzila ayi buna ndieka fikama ku Damasi, buna midi mieka nduka, ndizimbukila kiezila kimosi kingolo kiba ku diyilu kinzungidila.

⁷ Nditumbu bua va tsi, ndiwa mbembo yimosi yikhamba : “A Sawuli ! A Sawuli, bila mbi wulembo ndiamisinanga e ?”

⁸ Buna ndiyuvula : “A Pfumu, ngeyo widi nani e ?” Niandi wuphutudila : “Minu Yesu, muisi Nazaleti diodi weti yamisa”.

⁹ Batu bobo baba yama bamona kiezila beni vayi basia wa ko mbembo.

¹⁰ Bosi ndiyuvula : “A Pfumu, mbi mfueti vanga buabu e ?” Pfumu wukhamba : “Telama, yenda ku Damasi, kuna maba kamba mambu momo fueti vanga.”

¹¹ Kiezila beni kiphonda meso ayi batu bobo baba yama batsimba mu koko ayi bandata nate ku Damasi.

¹² Kuna kuba mutu wumosi dizina diandi Ananiasi, niandi wuba mutu wuba kinzikanga Nzambi boso buididi Mina mi Moyize ayi wuba telumunungu kimbangi kimboti kuidi Bayuda boso baba ku Damasi ;

¹³ wuyiza kumbata ayi wukhamba : “Khomb'ama Sawuli, buela moni kuaku !”

Muna thangu beni kuandi, meso mama maz-ibuka ayi ndimmona.

¹⁴ Bosi wukhamba : “Nzambi yi bakulu beto niandi wusobula muingi wuzabaluzolo luandi, muingi wumona mutu wusonga ayi wuwa mbe-mbo andi.

15 Ngeyo fueti ba mbingi andi kuidi batu boso muingi wuba kamba mambu moso momo wu-mueni ayi momo wuwilu.

16 Vayi buabu mbi wukidi vingila e ? Telama, yenda botama ayi sambila dizina di Pfumu muingi wuvedoso mu masumu maku.”

17 Bu ndivutuka ku Yelusalemi ayi bundiba sambila mu nzo Nzambi, ndimona tsongolo ;

18 Pfumu wukhamba : “Yenda kuaku ! Botuka nsualu mu Yelusalemi bilabatu balendi kikinina ko kimbangi kiaku mu diambu diama.”

19 Minu ndivutula : “A pfumu, bazebi kuawu ti minu ndiba kotisanga batumu nloko ayi minu ndiba betisanga bikoti batu boso bobo baba kuwilukilanga mu zinzo zi zikhutukunu.

20 Bosi mbingi aku Etieni boso baba kumvonda, buna minu ndiba vana. Minu ndikikinina mambu momo mavangama ayi ndisunga minledi mi batu bobo bamvonda.”

21 Vayi Pfumu wumvutudila :

—Yenda, thama ndieka kufidisa ; kuidi makanda ma Bapakanu !

Bakotisa Polo mu nloko

22 Buna banwa nate katuba diambu diodi. Bayamikina mu mbembo yingolo :

—Mutu wu phila yoyi fueni botolo va ntoto. Kasi fuana zinga ko !

23 Sumbu bayamikina diaka ngolo, baloza minledi miawu ayi mbungi-mbungi ku yilu.

24 Buna Pfumu masodi wuvana lutumunu mu diambu bakotisa Polo ku khati ka ki masodi ayi bambeta bikoti muingi katuba bila kioki batu baba yamikinina ngolo mu diambu diandi.

25 Mu thangu baba kunkanga minsinga, Polo wuyuvula nkulutu masodiwuba va ndambu yika ba :

—A buevi, minsua midi mu betisa muisi Loma mu kambu teka samba e ?

26 Komanda ki masodi bu kawa bobo, wuyenda kuidi pfumu'andi ayi wunkamba :

—A mambu mbi momo wumvanga e ? Keti mutu wawu muisi Loma !

27 Pfumu masodi bu kayiza vana vaba Polo, wunyuvula :

—Bika wukhamba, bukiedika widi muisi Loma e ?

Niandi wumvutudila :

—Nyinga, bobo kuandi !

28 Pfumu masodi wubuela tuba :

—Zimbongo ziwombo ndifuta muingi minu ndibaka ki muisi Loma.

Polo wumvutudila :

—Vayi minu, ki muisi Loma kiana kibutukila !

29 Buna batu bobo bedi kambeta, banyekula muna thangu beni. Bosi Pfumu masodi wumona boma bu kazaba ti mutu wuka kangisa mu zisieni widi muisi Loma.

Polo wusamba va ntuala lukutukunu lu minyadi

30 Mu lumbu kilanda, Pfumu masodi, wuzola zaba bila kioki Bayudabafundila Polo. Wutuma ti banianguna Polo, wukutikisa zinganga Nzambi ayi batu bankalanga mu lukutukunu lu minyadi. Bosi wubonga Polo ayi wuntedimisa va khatit-sik'awu.

23

¹ Polo wusungimina tala batu ba lukutukunu lu minyadi ayi wuba kamba :

—A bakhomba ziama ! Nate lumbu kiaki, mu ntima wukambu bila ndidiatidi va meso ma Nzambi !

² Vayi Ananiasi, Pfumu banganga Nzambi wuvana lutumunu kudi bobo baba bafikama ayi Polo mu kumbeta va munu.

³ Vayi Polo wunkamba :

—A ngeyo baka kivindu phembi !* Nzambi wela kubeta ! Vuandidi vovo mu diambu wutsambisa boso buididi Mina. Vayi weti bundulamuina bu weti tuma ti bambeta !

⁴ Batu bobo bafikama va bela Polo bakamba :

—A ngeyo, wulembo fingi pfumu banganga Nzambi e ?

⁵ Polo wuvutula :

—A Zikhomba ! Ndisi zaba ko ti niandi pfumu banganga Nzambi, bila disonama ti : *kadi yolukila mambimbi mu diambu di Pfumu yi dikanda diaku.*

⁶ Bosi Polo bu kazaba ti ndambu yi batu bankaka mu bawu baba Basaduse bosu bankaka Bafalisi, buna wuyamikina muna khati lukutukunu lu minyadi :

—A bakhomba, minu ndidi Mfalisi, muana Mfalisi. Bila ndinsambusulubuabu mu diambu ndieti tula diana mu mfulukulu yi batu bafua !

⁷ Bu kamana tuba bobo, ziphaka zingolo zibua va khatitsika Bafalile ayi Basaduse. Nkangu wuvasuka.

* **23:3** Diambu diadi dinsundula : va mbata vadi va mboti vayi mu khati mu mana bola, mu mana fua.

⁸ Bila Basaduse bawu beti tuba ti kuisi ko mfulukulu yi batu bafua ayi kuisi ko kadi zimbasi ayi kuisi ko ziphevi. Vayi Bafalisi beti wilukila mambu moso momo.

⁹ Biyoko biwombo bibua.

Minsoniki minkaka mi Bafalisi mitelama ayi mituba :

—Tuisi mona ko kadi diambu dimosi di mbimbi mu mutu wawu. Bilathangu zinkaka mbasi voti pheve yi nyolukila e ?

¹⁰ Ziphaka bu zisabila ngolo, pfumu masodi wutumisa nkangu wumasodi mu diambu mabotula Polo va khatitsika lukutukunu ayi mannata ku ka bila tsihi kamona mu diambu bobo baba mu lukutukunu bedi vonda Polo.

¹¹ Mu builu bulanda, Pfumu wutelama va ndambu vaba Polo ayi wunkamba :

—Bika wuba bukhafi ! Bila banga bu wuthelimini kimbangi ku Yelusalemi buawu fueti kuthelimina kimbangi ku Loma.

Bayendila Polo manenga

¹² Buisi bu bukia Bayuda bakutakana ; bayendila Polo manenga. Bavanga tsila ti balendi dia voti nua ko nate bamvonda Polo.

¹³ Thalu yi batu banyendila manenga baba vioka makumaya.

¹⁴ Buna bayenda kuida bapfumu banganga Nzambi ayi kuida bakulutu, bakamba :

—Beto tuvengi tsila ti tulendi bimba kadi kima ko nate tumvonda Polo.

¹⁵ Buabu, beno va kimosi ayi batu ba lukutukunu lu minyadi lulubulapfumu masodi muingi kalunatina Polo ; lusia ti banga beno lueka buelatala mambu madi mu nitu andi lueka buela

kunsambisa. Buna beto tukubimini mu diamu di kumvonda tuamina katula kuaku !

¹⁶ Vayi muana wu khomba yi nketo yi Polo wuwa lufiefi lu ntambu beni, buna wuyenda ayi wukota kuna ka ki masodi, wulubula Polo.

¹⁷ Buna Polo wutumisa nkulutu wumosi wu masodi, wunkamba :

—Nata muana ditoko diodi kuidi Pfumu masodi bila diambu didi yandi di kunkamba.

¹⁸ Nkulutu beni wunnata kuidi pfumu masodi ayi wunkamba ti :

—A mueni, Polo diodio didi mu nloko, niandi wuthumisini ayi wukhemi ti ndinata ditoko diadi kuidi ngeyo bila diambu didi yandi dikukamba.

¹⁹ Pfumu masodi wusimba muana ditoko beni mu koko, wunnata valutengo bosi wunyuvula :

—A diambu mbi tidi kukhamba e ?

²⁰ Niandi wumvutudila :

—Bayuda bawizini mu kuleba muingi mbazi wunata Polo va ntualalukutukunu lu minyadi ; banga ti batidi buela kunsambisa diaka.

²¹ Vayi ngeyo kadi kuba wila. Bila viokila makumaya ma batu bela ku nlekila ntambu, balembo mfiedi. Bavengingi tsila ti balendi dia voti nua ko nate bamvondidi. Nzebi ti buabu baboso bameni kubama, balembo vingila tsil'aku.

²² Pfumu masodi wuvutula muana ditoko, wunkamba :

—Kadi kamba kadi mutu wumosi ti ngeyo wundubudi mu nsamu wowo.

Bafidisa Polo ku Sezali

²³ Bosi pfumu masodi wutumisa bakulutu buadi ba masodi, wuba kamba :

—Kubikanu zikhama zizole zi masodi ayi kubikanu lusambudi lu masodi mandiatilanga mu ziphunda ayi zikhama zizole zi masodi manunangamu madinga mu diambu luenda ku Sezale va thangu yivua yi builu.

²⁴ Kubikanu phunda mu diambu di Polo muingi katula bumboti kuidi nyadi Felikisi.

²⁵ Bosi wunsonikina nkanda wawu :

²⁶ A mueni nyadi Felikisi, tambula mboti yibedi kuidi minu Klode Lisiasi.

²⁷ Bayuda bakanga mutu wawu, buna fiti kuandi fisiala nganu bamvonda. Ndivika totuka va kimosi ayi nkangu wu masodi ayi ndinkula bu ndizaba ti niandi muisi Loma.

²⁸ Bosi bu ndizola zaba bila kioki bamfundila, ndinnata va ntuala lukutukunu luawu lu minyadi.

²⁹ Ndiyiza bakula ti bamfundila mu diambu di mambu matedi Mina miawu ; kasi vanga diambu difueti kotila mutu mu nloko ko voti vondolo ko.

³⁰ Vayi bu bandubudi mu diambu di mintambu miomi Bayuda batambidi mutu wawu, diawu mbakidi lukanu lukumfidisila kuidi ngeyo ayi bu khembangimifundi miandi ti biza kambi bawu veka mambu mibeki mutu wawu.

³¹ Landila zithumu zi batambula, muna builu masodi mabonga Polo ayimannata ku Antipatalisi.

³² Mu nsuka, masodi mavutuka kuawu ku ka kiawu, mayekula Polo mu mioko mi bobo banatanga ziphunda.

³³ Bu batula ku Sezale, bavana nkanda kuidi nyadi, ayi bammonisa Polo.

³⁴ Nyadi bu kamana tanga nkanda ayi bu kamana yuvula keni Polo muisi zunga mbi ayi bu kazaba ti niandi muisi Silisi,

³⁵ buna wunkamba :

—Ndiela kusambisa nate mimfundi miaku miela kuiza !

Bosi wuvana lutumunu muingi bantula mu nzo yi Elode.

24

Polo wusamba va ntuala nyadi Felikisi

¹ Bilumbu bitanu bu bivioka ; Ananiasi, pfumu banganga Nzambi, wutula ku Sezale va kimosi ayi bakulutu ayi phovi yimosi, dizina diandi Telitulusi. Bayenda funda Polo va ntuala nyadi.

² Bu batumisa Polo. Buna Telitulusi wutona kumfunda bu katuba :

—A mueni Felikisi, mu diambu diaku tuididi mu ndembama yingolo ayi diela diaku dimeni vutula mambu mafuana mu tsi eto.

³ Mu zithangu zioso ayi mu bibuangu bioso tueti makikinina ayi tueti kuvutudila matondo.

⁴ Vayi mu kambu ku simbidila buwombo, ndiku leba mu diambu di mamboti maku mu kutuwila mu mambu makhufi madi yeto.

⁵ Tumueni ti mutu wawu nyandi tho yi mambu mambimbi. Niandi weti totula zikhindu muidi Bayuda boso badi mu nza yimvimba. Niandi ntua-disi wu kimvuka kintedolongo ki basi Nazaleti

⁶ ayi wutomba busumunina Nzo Nzambi. Diawu tunkangila. [Tuzola kunsambisa boso buididi Mina mieto

⁷ vayi Lisiasi, Pfumu masodi, niandi wuyiza kunziona mu kingolo mu mioko mieto.

⁸ Ayi wuvana lutumu ti mimfundi miza kuidi ngeyo*.] Mawu bakula kuaku ngeyo veka bu wunkuiza nsambisa kiedika ki mambu momo tunfundidi.

⁹ Bayuda bakikinina mambu momo ayi batuba ti buawu bobo bubela mambu beni.

¹⁰ Nyadi bu kavana Polo minsua mi yolukila, buna Polo wutuba :

—A mueni, nzebi ti mimvu miwombo wididi zuzi mu tsi yayi, diawu mu bukhafi boso ndieka samba va ntual'aku.

¹¹ Ngeyo veka wulenda kuaku bakula ti kadi dikumi ayi bilumbu biodi bivikidi ko tona ndikibela ku Yelusalemi mu sambila.

¹² Mimfundi miama misia kumbata ko kani mu Nzo Nzambi, kani mu zinzozu lukutukunu, kani mu divula kani ndilembo findana ziphaka ayi mutu voti ndilembo tonisa khindu mu batu.

¹³ Batu baba bamfundidi, balendi nunga ko mu sudikisa bumboti mambumoso momo bamfundidi buabu.

¹⁴ Vayi diambu dimosi diodi ndinkikinina diawu diadi : minu ndieti sadila Nzambi yi bakulu beto boso buididi “Nzila” yoyi balembo tubila ti “dikabu di bavasuka.” Ndieti wilukila mambu moso momo masonama mu Mina mi Moyize ayi mu Minkanda mi mimbikudi.

¹⁵ Ndintulanga diana diama mu Nzambi banga diodi didi mu bawu vekati batu basonga ayi batu bambimbi bela fuluka.

¹⁶ Mu diambu diodi, minu mamvana ndieti nuna mu ba mayindu mamboti ma ntima makam-

* **24:8** Mambu madi va khatitsika bima biabi [] masiko mu minkanda minkaka.

bulu tsembolo va meso ma Nzambi ayi va meso ma batu.

¹⁷ Mimvu miwombo bu miviokidi bosi ndi-vutukidi ku tsi ama mu kuiza vanalusadusu kuidi minsukami ayi mu tambika makaba kuidi Nzambi.

¹⁸ Mu diambu diodi, bayiza kumbata buna mbeni kukivedisa mu nzo Nzambi mu kambu kutikisa batu ayi mu kambu divunzi.

¹⁹ Muaki Bayuda bankaka baba ku Azi nganu bawu bafueti ba va ntual'aku mu kumfunda enati diambu bambeki.

²⁰ Voti bika batu baba badi vava batuba diambu mbi di mbimbi bamona mu thangu ndiba samba va ntuala lukutukunu lu minyadi ;

²¹ botula kaka mambu momo ndituba bu ndiba va khatitsik'awu ti : “Ndieka nsambusu buabu kuidi beno mu diambu di mfulukulu yi bafua”.

²² Sumbu Felikisi kazaba bumboti mambu matedi nzila, yi Pfumu buna wuba vutula ayi wuba kamba ti :

—Thangu Lisiasi, pfumu masodi, kela kuiza buna bosi ndiela tala mambu meno.

²³ Wuvana lutumunu kuidi nkulutu masodi muingi batula Polo mu nloko vayi bamvanan-dambu kiphuanza ayi babika kandika badiandi mu kunsadisa.

²⁴ Ndambu yi bilumbu bu bivioka, Felikisi wuyiza ayi nketo'andi Dilusiye. Dilusiye wuba Nyuda. Buna Felikisi Wutumisa Polo ayi wu nwa mu diambu di minu mu Klisto Yesu.

²⁵ Vayi Polo bu kaba bakamba mambu madi mu busonga, mu kukikeba bumboti ayi mu mambu matedi tsambusulu ; Felikisi weka mona boma buna wunkamba :

—Buabu, lenda kuaku kuenda, ndiela ku tedisa bu ndiela baka diluaku dimboti.

²⁶ Bosi wusia diana ti Polo weka mfuta zim-bongo ; diawu kaba ku ntedisilanga mu solula yandi mu zikhumbu ziwombo.

²⁷ Mimvu miodi bu miviokika ; Felikisi bamvinginini kuidi Polikiusi Fesitusi. Mu diambu di monisa Bayuda khini, Felikisi wubika Polo mu nloko.

25

Polo wulomba mu kuenda sambu va ntuala Sezali

¹ Fesitusi bu kakota mu zunga, bilumbu bitatu kaviokisa ku Yelusalemi bu kaba ku Sezale.

² Bapfumu banganga Nzambi ayi bapfumu bankaka zi Bayuda bayenda kumbata mu diambu di funda Polo.

³ Baleba Fesitusi mu diambu katumisa Polo ku Yelusalemi muingi banlekila mintambu mu nzila mu diambu bamvonda.

⁴ Vayi Fesitusi wuvutula :

—Polo widi mu nloko ku Sezale bosu minu veka fioti fisiedi buna ndieka mvutuka kuna,

⁵ buna diawu batu badi minsua mu beno bika benda yama. Enati diambu di mbimbi didi mu mutu beni, buna bika bamfunda !

⁶ Bu kaviokisa nana voti dikumi di bilumbu kuidi bawu, wuyenda ku Sezale. Bosu mu lumbu kilanda, wuvuanda ku tilibinadu. Wuvana lutumu ti banata Polo.

⁷ Polo bu katumbu tula, Bayuda baba ku Yelusalemi bamana kunzungidila ayi bamfunda mu mambu mawombo ayi ma tsisi ; momo bawu veka bankambu baka busudikisila.

⁸ Polo wukivovila nkanu bu katuba :

—Ndisi vanga kadi diambu dimbimbi ko, ndisi vanga kadi diambu di mbimbi mu diambu di Mina mi Bayuda ko voti mu diambu di Nzo Nzambi ko voti mu diambu di ntinu Sezali ko !

⁹ Fesitusi bu kazola monisa Bayuda khini, wuyuvula Polo ti :

—Tidi kuenda ku Yelusalemi mu kuenda sambu va ntual'ama mu diambu di mambu mama e ?

¹⁰ Polo wuvutula :

—Minu ndidi va ntuala ntiliminadu Sezali, ayi vawu mfueti sambusulu. Ndisi vanga diambu di mbimbi kuidi Bayuda ko ; ngeyo veka zebi buawu bumboti.

¹¹ Enati diambu di mbimbi ndivengi voti diambu ndivengi diodi ndilenda bakila thumbudulu yi lufua, buna ndikadi manga fua. Vayi enati mambu moso momo bamfundidi masi makiedika ko, buna kuisi ko mutu wulenda kundiekula mu mioko miawu. Diawu thidi kuenda sambu va ntuala Sezali.

¹² Fesitusi bu kamana wizana ayi batu ba lukutukunu lu minyadi wuvutula ti :

—Bu tidi kuenda kuidi Sezali, buna weka kuenda kuidi Sezali.

Polo va ntuala Fesitusi ayi va ntuala Angilipa

¹³ Ndambu bilumbu bu bivioka, ntinu Angilipa va kimosi ayi Belenisi bayiza ku Sezale mu kuiza vani Fesitusi mbote.

¹⁴ Bilumbu biwombo bakadila kuna.

Fesitusi wubaka diluaku di sudikisila mambu ma Polo kuidi ntinu :

—Mutu wumosi widi mu nloko, babika kuidi Felikisi.

¹⁵ Bu ndibedi ku Yelusalemi, bapfumu banganga Nzambi ayi bapfumu bankaka zi Bayuda bayiza kumfunda. Zilomba ti ndinzengila nkanu

¹⁶ Vayi ndiba vutudila ti mu kikhulu ki basi Loma ti mutu kalendi zengolo nkanu ko enati kasi samba va ntuala mimfundi miandi ko ; ayi kafueta tuama baka diluaku di kukitabila mu diambu di mambu momo bamfundidi.

¹⁷ Buna bayiza vava, mu kambu viokisa thangu. Mu lumbu kilanda, ndivuanda ku ntiliminadu, buna ndituma batu batuala mutu beni.

¹⁸ Mimfundi bu mitelama, misia kumfundila mu diambu dimosi ko mu mambu mamomo momo ndiyindula.

¹⁹ Vayi mambu ma dibundu diawu kuandi bamfundila ayi mambu beni madi mu mutu wumosi beta tedila Yesu, mutu wowo wufua vayi Polo keti tuba ti mutu widi moyo !

²⁰ Bu ndikambu zaba mambu mavanga mu diambu di mambu momo, bunandiyuvula mutu beni keni tidi kuenda ku Yelusalemi mu diambu di sambusu mu mambu momo.

²¹ Vayi Polo wulomba mu kuenda sambu va ntuala ntinu wu Loma. Diawu ndivanina lutumu ti bantula mu nloko nate ndiela kumfidisa kuida Sezali.

²² Angilipa wukamba Fesitusi :

—Minu mamvama thidi wa mutu beni.

Fesitusi wumvutudila :

—Wela kunwa mbazi.

²³ Mu lumbu kilanda, Angilipa ayi Belinisi, mu nzitusu wunnenibayizila, bakota muna vinga kieti sambusulu mambu, va kimosi ayi bapfumu zi masodi ayi batu ba luvalu ba divula. Mu lutumu lu Fesitusi, banata Polo.

²⁴ Bosi Fesitusi wutuba :

—A ntinu Angilipa ayi beno boso luidi vava mu lumbu kiaki va kimosi ayi beto, lulembo moni mutu wawu widi va ntual'eno, niandi bayiza nkangu woso wu Bayuda wuyiza funda kuidi minu ; buba ku Yelusalemi voti vava, baba yamik-inanga ti fue ni vondo.

²⁵ Vayi minu, ndimona ti, kasia vanga diambu di kafuetei vondoloko. Vayi niandi veka mutu wawu wulomba mu kuenda kuidi ntinu wu Loma, diawu ndieka kumfidisila ku Loma.

²⁶ Vayi kadi diambu ndikadi mona disonikina ntinu mu diambu diandi. Diawu ndinnatini va ntual'eno ayi ndutu va ntual'aku, ngeyo ntinu Angilipa mu diambu ndibaka diambu disonika bu kameni sambusu.

²⁷ Bila ndimmona ti disi diambu dimboti ko mu fidisa muisi nloko mu kambu zabikisa mambu momo bamfundidi.

26

Polo wusamba va ntuala Angilipa

¹ Bosi Angilipa wukamba Polo :

—Beki minsua mu kukivovila.

Bosi Polo wunonuna koko kuandi ayi wukivav-ila :

² —A mueni ntinu Angilipa, khini ndimmona buabu bu wupheni minsua mu samba va ntual'aku mu mambu moso momo Bayuda bamfundidi,

³ bila ngeyo zebi bumboti bifu biawu ayi ziphaka ziawu. Lemvuka mueni, kanga ntima mu kungua bu ndieka ntuba.

⁴ Bayuda boso bazebi buevi bubela nzingulu ama tona mu kimuana kiama ayi buevi ndizingila tona vana thonono va khatitsika tsi ama ayi ku Yelusalemi.

⁵ Bawu banzebi tona thama ayi enati batidi, balenda telama kimbangi ti minu ndizingila banga Mfalisi, boso buididi dikabu dieti landakana bum-boti minsiku mi kinzambi kieto.

⁶ Vayi buabu ndilembo sambu mu diambu di diana diama didi mu tsilayoyi Nzambi kavana bakulu beto.

⁷ Dikumi ayi makanda meto muadi meti tula diana mu mona ndungusulu yi tsila yoyi ; bu beti sadila Nzambi mu kambu vongabuilu ayi muini. A ntinu, mu diambu di diana diodi Bayuda bamfundidi !

⁸ Vayi bila mbi lunkambu wilukila ti Nzambi wumfulukisanga batu bafua e ?

⁹ Mu diambu diama, ndiyindula mu vanga mamu mafueni mu diambu di kakidila dizina di Yesu, muisi Nazaleti.

¹⁰ Buawu bobo ndivanga mu Yelusalemi. Banlongo bawombo ndikotisa mu nloko bu ndibaka lutumunu kudi bapfumu banganga Nzambi. Bosi mu thangu baba mvondo, ndikikinina ti bafua.

¹¹ Zikhumbu ziwombo ndiba vana thumbudulu mu zinzo zi zikhutukunumu kuba kuika bafinga Yesu. Zinganzi bu ziviokila ngolo, mu diambu diawu, ndiba yamisa nate mu mavula manzenza.

¹² Bu ndiba kuenda ku Damasi mu diambu diodi mu lulendo ayi mu minsua miomi nditambula kudi bapfumu zi zinganga Nzambi.

¹³ A ntinu, mu nzila mu thangu midi, ndimona kiezila kingolo biba ku diyilu kilezama viokila

kiezila ki thangu, kinzungidila minu ayi batu bobo baba yama mu nzila.

¹⁴ Beto boso tubua va tsi, ndiwa mbembo yiba kukhamba mambu mu ki Ebelewo : “A Sawuli ! A Sawuli ! Bila mbi wulembo ndiamisinanga e ? A keti wulembo kilueki ngeyo veka bu wulembo diatilanga ba e ?”

¹⁵ Buna ndinyuvula : “A Pfumu, ngeyo widi nani e ?”

Bosi Pfumu wutuba : “Minu Yesu diodi weti yamisanga.

¹⁶ Vayi vumbuka, ayi telama, bila ndimonikini muingi wuba kisadi kiama ayi mbangi mu diambu di mambu mama mueni ayi mu diambu di mambu momo ndiela kumonisa.

¹⁷ Minu ndiela kukula va khatitsika batu baku ayi kuidi Bapakanu ; kuidi bawu ndiela kufidisa

¹⁸ muingi wuba zibula meso mawu ; babotuka mu tombi mu kuiza ku kiezila ; babotuka mu mioko mi Satana mu kuiza kuidi Nzambi muingi batambula ndemvokolo mu masumu mawu ayi batambula kiuka va kimosi ayi bobo bavedusu mu minu kiawu mu minu.”

¹⁹ A ntinu Angilipa, ndisia manga ko tumukina tsongolo yoyo yiba ku Diyilu.

²⁰ Vayi ndituama samunina theti batu bobo badi ku Damasi, ayi bobobadi ku Yelusalemi ayi mu zunga kioso ki Yuda, ayi kuidi Bapakanu muingi babalula mavanga mawu ; ayi babaluka kuidi Nzambi mu vanga mavanga mammonisa ti bukiedika babaludi mavanga.

²¹ Mu bila kioki Bayuda balembo tombi kuphonda bu bakhanga muna Nzo Nzambi.

²² Vayi bu nditambula lusadusu lu Nzambi, diawu ndikidi zingila nate lumbu kiaki, mu telama kimbangi kuidi batu ba luvalu ayi batu baphamba. Ndilonga kaka mambu momo mayolukila mimbikudi ayi Moyize ti mafueti vangama.

²³ Klisto kafueti mona ziphasi ayi bu kela ba mutu wutheti mu fuluka mu bafua, buna kafueti samuna kiezila kuidi Bayuda ayi kuidi Bapakanu.

²⁴ Polo bu kaba samba, mu diambu di kukivav-ila ; Fesitusi wutuba mu mbembo yingolo :

—A Polo, lawukidi ! Diela diaku diwombo diawu dilawukisidi !

²⁵ Vayi Polo wuvutula :

—A mueni Fesitusi, ndisi dilawu ko. Mambu ma ndintuba madi makiedika ayi ma mfunu

²⁶ bila Ntinu zebi mambu beni. Ndilembo tubi mu bukhafi va ntual'andibila nzebi kuama ti zebi mamoso mama bila masi vangimina mu nsueki ko !

²⁷ A Ntinu Angilipa, weta wilukila mimbikudi e ? Nzebi ti weta wilukila !

²⁸ Angilipa wukamba Polo :

—Mu thangu yikhufi tidi kukhitula nkua Klisto.

²⁹ Polo wumvutudila :

—Buba mu thangu yikhufi voti mu thangu yim-ula, ndinlomba kuidi Nzambi, bika sia ti ngeyo kaka vayi baboso balembo ngui buabu, luba banga minu, botula kaka zisieni ziazi.

³⁰ Bosi Ntinu, wutelama va kimosi ayi nyadi, Belinisi ayi batu boso bavuanda yawu.

³¹ Bu batotuka, batubasana bawu na bawu :

—Mutu wawu kasi vanga diambu di kafueti von-dolo ko voti di kafueti kangulu mu zisieni ko.

³² Buna Angilipa wukamba Fesitusi :
—Mutu wawu fue ni yekolo enati kasi lomba
kuenda sambu va ntuala Sezali ko.

27

Banata Polo ku Loma

¹ Bu dizengo ti tufueti kuendila mu masuwa ku Itali, buna bayekula Polo ayi basi nloko bankaka mu mioko mi nkulutu wumosi wu masodi dizina diandi Yuliusi, wuba mu dikabu di masodi ma ntinu.

² Tukota mu masuwa mamosi ma Adilamite ; mafueti kuenda mu bisalu bidi muyendila tsi Azi ayi tuyenda kueto. Alisitalike, muisi Maseduani divula diba mu Tesalonika, wuyenda yeto.

³ Mu lumbu kilanda, tutula ku Sidoni. Yuliusi wuvangila Polo mamboti ; wumvana misua mu kuenda kuidi bakundi bandi muingi bamvana lusadusu.

⁴ Bu tubotuka kuna, tuyenda muyendila Sipeli mu diambu di tina phemo yingolo yiba kutuvutulanga ku mbusa.

⁵ Bu tumana sabuka mbu ; muyendila Silisi ayi Pamfili, tutula ku Mila mu zunga ki Lisi.

⁶ Kuna nkulutu wu masodi kamonina masuwa ma Alekisandiya maba kuendaku Itali, muawu katukotisa.

⁷ Masuwa maba ndiata malembe mu bilumbu biwombo ayi mu phasitutudila ku Kinide. Vayi phemo yitumonisa phasi mu diata ; diawu tuyenda muyendila Kelete kitalana ayi Salimone.

⁸ Bu tukisabukila mu phasi, tutula ku buangu kimosi bantedilanga “Bisabu bimboti” ku ndambu kuba divula di Laze.

Vuka kingolo kibua ayi masuwa madiama

⁹ Thangu yiwombo bu yikiviokila ayi sumbu tsisi yitona monika mu diatila mu masuwa bila thangu yi fuila nzala mu diambu di lusambulu bu yikiviokila ; diawu Polo kaba lubudila ti :

¹⁰ —A bakhomba, ndimona ti nzietolo mu masuwa yeka ba yi tsisi, ayi bima biwombo biela bungana ; bika sia ti mu mimfuna kaka ayi masuwa vayi ayi mu luzingu lueto veka.

¹¹ Vayi nkulutu wu masodi wuluta wilukila mambu ma mutu wunata masuwaayi ma mutu wowo wuvua mawu, bika mambu momo matuba Polo.

¹² Ayi sumbu sabu beni kisi ba kimboti ko, mu viokisila tsungi yi kiozi kingolo, buna batu bawombo baba muna masuwa baba mayindu mu botuka kuna mu diambu di enati baka bubela mu tula ku Fenisi, sabu kidi ku Kelete mu diambu di viokisila tsungi yi kiozi kingolo. Sabu beni kitalani ayi Sude-wesite ayi Node-weste.

¹³ Sumbu phemo yitotukila ku Sude, yivevumuka mu malembi, buna batu baba mu masuwa babanzila ti balenda vanga mambu momo bakana, buna batapula sengo kieti tedimisa masuwa, bayenda muyendila Kelete.

¹⁴ Vayi vuanda fioti, vuka kitedolongo “phemo yi Awulosilidoni”^{*} yitotuka ku sanga.

¹⁵ Masuwa manatu kuidi phemo, masia nunga phemo ko, buna tutumbu bika tunatu, ayi tuvevumunu.

^{*} **27:14** *phemo yi awulosilidoni* : voti phemo yi Node-Esite.

¹⁶ Tuvioka nsualu muyendila sanga kimosi kifioti, beti tedila Kloda. Phasi tumona mu ludika, bumboti nlungu wu masuwa.

¹⁷ Buna bamana tuta nlungu wu masuwa babonga minsinga minneni mibakangila nlungu mu masuwa. Bu bamona tsiyi kandana mu nzielo yi Silite, diawu bakulula zivuali zi masuwa. Buawu bobo masuwa mavevumununu.

¹⁸ Sumbu tubetolo ngolo khuba kuidi vuka, mu lumbu kilandabaloza ndambu yi mimfunu.

¹⁹ Mu lumbu kintatu baloza bisadulu bi masuwa.

²⁰ Ayi sumbu tusia mona ko thangu voti zim-buetete ko mu bilumbu biwombo ayi vuka kingolo bu kituyamisa, buna tutumbu sakula diana di buela vuka.

²¹ Bilumbu biwombo bu bivioka mu kambu buela dia, Polo wutelama va khatitsik'awu ayi wutuba :

—A beno bakhomba, nganu lunguila mu kambu botuka ku Kelete ayi nganu tusia mona ko mabi-enga mama ayi nganu bima bioso bisi bungana ko.

²² Vayi ndikululeba buabu mu diambu di ba bukhafi bila kadi mutu wumosi mu beno lulendi fua ko vayi masuwa mawu kaka mabungana.

²³ Bila va bedingi va builu mbasi Nzambi, yoyi yiphuidi ayi ndietisadila, wiza kumbonikina

²⁴ ayi wukhemi : “A Polo kadi mona boma bila fueti kaka samba va ntuala Sezali ayi tala Nzambi wuveni batu boso badi yaku mu masuwa.”

²⁵ Diawu bakhomba, bika luba bukhafi bila nd-inwilukila Nzambi ayi nzebi ti mafueti vangama boso bu kakhambidi.

²⁶ Vayi tufueti kangama va sanga kimosi !

27 Buna mu builu bu lumbu ki kumi kinya, sumbu tuba vevumunu kuidivuka mbu wu Andiliyatiki, batu baba salanga mu masuwa babanzila ti bafikimini ayi disimu dimosi.

28 Bu batibula sengo mu diambu di tala thipula yi nlangu, buna bamona makumatatu ayi tsambuadi di zimetele. Buela diata fioti babuela tibula sengu bamona yeka makumuadi ayi nana di zimelele.

29 Bu bamona boma tala tuedi kangama mu matadi, batumbu tibulabisengo biya biobi bieti telimisa masuwa ayi bazola ti buisi buvika kia.

30 Sumbu batu bobo beti sadila mu masuwa baba mayindu ma tina mu masuwa ; diawu bakuludila nlungu wu masuwa mu mbu mu vunikisa kuenda tibula bisengo biobi bieti tedimisa masuwa ku ntuala.

31 Vayi Polo wukamba nkulutu wu masodi ayi masodi :

—Enati batu bobo bakadi vuanda mu masuwa, buna lulendi vuka ko !

32 Buna masodi matabula minsinga mi buatu bosu badodula buawu mu mbu.

33 Bu bavingila buisi bukia Polo wuleba batu bosu badia, wuba kamba :

—Tona lutona vingila, kiawu kiaki lumbu ki kumi kinya lueka mu kambu dia.

34 Vayi ndikululomba ludia bila bidia mfunu bidi mu diambu di vukisa zinitu zieno. Bikanu mona boma bila kadi mutu wumosi buna luidimakazimbisa lusuki lumosi lu ntu'andi.

35 Buna kamana tuba bobo, wubonga dipha ; wuvutudila Nzambi matondo va meso ma bawu bosu ; wubukuna diawu ayi wutona dia.

³⁶ Buna bukhafi buvutuka mu bawu boso, mamvawu batona dia.

³⁷ Tuba nduka-nduka zinkama zizole ayi lusambuadi lu batu ayi batu basambanu muna masuwa.

³⁸ Buna bamana yukuta, batatamana loza mu nbu ndambu yi bidia bi ble bisiala.

³⁹ Buisi bu bukia, basia bakula ko kuevi kuidi disimu ; vayi bamona vama vaba nlangu ayi nzielo. Baba mayindu mu nata vana masuwa.

⁴⁰ Banianguna minsinga mi bisengo bieta tedimisa masuwa, balozamiawu mu nbu. Bosi banianguna minsinga mi bisengo bieta diatisa masuwa, bakumisa kapu ku ntuala masuwa muingi masuwa menda ku disimu.

⁴¹ Vayi masuwa bu mabumina nzielo yidi va khati mbu, buna makandana. Ntu wu masuwa wukuikama muna nzielo vayi kimbusa kieka nikunu kuidi vuka ki phemo ; mbadi kitona zengana.

⁴² Masodi maba lukanu luvonda batu bobo ba nloko muingi wumosi kabika siuka ayi tina.

⁴³ Vayi pfumu masodi wuzola vukisa Polo, wuba kandika mu bika dukisa lukanu luawu. Wuvana lutumunu kuidi batu bobo bazaba siuka bafudama batheti mu nlangu muingi benda ku disimu ;

⁴⁴ bosu kuidi bobo bankaka, basimbidila bitini bi mabaya votibitsiadisila bi masuwa. Buawu bobo batu boso batudila banvimba ku disimu.

28

Polo va sanga ki Maliti

¹ Buna tumana vuka, batu batukamba ti dizina di sanga beni Maliti.

² Basi sanga beni batuyakula bumboti, batu-
lungila mbazu yinnenivana disimu dinbu muingi
tuyotila mu diambu di kiozi bila mvula kunoka.

³ Mu thangu Polo kaba tota zikhuni zitula ku
mbazu ; kusa kimosi kiba mu zikhuni kitotuka mu
diambu di ndukutula yi mbazu, kinama mu koko
kuandi.

⁴ Basi sanga bu bamona ti nioka yinemi mu koko
kuandi, bakambasana :

—A beno makiedika ti mutu wawu mvondi, bila,
ka diambu ko vukidimu mbu vayi busonga bu
Nzambi bumengi ti kaba moyo !

⁵ Vayi Polo wunikuna koko, nioka yibua ku
mbazu, kadi buasa kasia mona ko.

⁶ Batu boso baba mvingila muingi bamona ti
kani maka vimba voti makatumbu bua ayi fua.
Vayi bu bavingidila ngolo ayi bu bamona ti kadidi-
ambu dimosi kasia mona ko ; babalula mayindu
ayi batuba :

—A beno, nzambi yoyo !

⁷ Vana muenda disimu diodi tutupukila, vaba
tini ki ntoto kiba ki Publiwusi, niandi wuba pfumu
vana sanga. Wutuyakula bumboti, bilumbu bi-
tatu katuvanina nleko.

⁸ Dise di Publiwusi wuba wulambalala va
mbuka bila zinzangala ayi vumu vioka kaba
mbela. Polo bu kayenda kuntala, wunsambidila,
wuntetika mioko ayi wumbelusa.

⁹ Bosi batu bankaka baba mbela vana sanga
bayiza kuidi Polo, bamana beluka.

¹⁰ Buna bamona bobo, batukinzika ayi batu-
niemisa. Thangu eto yikuendila bu yifuana, batu-
vana bima bioso biobi tuba nfunu.

Polo wutula ku Loma

¹¹ Zingondi zitatu tuvuandila vana; bosu tukuma mu masuwa mamosi ma Alekisasiya, ma baba ntedilanga “Bitsimba”. Masuwa beni maviokisa sivu va sanga ki Malite.

¹² Tuyenga tula ku Silakuze; bilumbu bitatu tukadila kuna.

¹³ Tusia nanguka kuna, tulandakana muyenda nlangu bosu tutula ku Legio. Lumbu kimosi bu kivioaka, mpemo wuba ku Sude wutona vevumuka. Bilumbu bodi tudiatila bosu tutula ku Puzole.

¹⁴ Kuawu tumona bakhomba zituleba mu diambu tukala yawu tsambudi bilumbu. Bosu tuyenda ku Loma.

¹⁵ Zikhomba ku Loma bu ziwa zitsangu zieto, bayiza tudengana kuna “zandu di Apiusi” ayi vana “zinzo zitatu”. Polo bu kabamona, wuvutula matondo kudi Nzambi; bosu wubaka kibakala.

¹⁶ Buna tutula ku Loma, bavana Polo minsua mu vuanda mu nzo yi niandi veka vayi disodi dimosi diba kunsunganga.

Polo wutelimina Yesu Klisto kimbangi ku Loma

¹⁷ Bilumbu bitatu bu bivioaka, Polo wutumisa bapfumu zi Bayuda babaku Loma. Bu baktakana, wuba kamba:

—A bakhomba ziama, kadi mbimbi ndisia vangila ko basi dikanda dieto ayi bifu bi bakulu beto vayi bakhanga ku Yelusalemi ayi bandiekula mu mioko mi basi Loma.

¹⁸ Basi Loma batsambisa, badi kandiekula kuama bila basia mona ko diambu diodi mfueti vondolo.

19 Vayi Bayuda bamanga, diawu ndilombila minsua mu kuiza sambu va meso ma Sezali. Vayi ndisi ko mayindu ma funda basi dikanda diama.

20 Kiawu kioki bila ndilutumisini muingi tumonana ayi tusolula yeno. Bila mu diambu di diana diama mu Iseli diawu bakhangidi zisieni ziazi.

21 Bayuda bamvutudila :

—Kadi diambu dimosi beto tusi kuwila ko ! Bila kadi minkanda miba ku Yuda tusi mona ko kuidi bakhomba bayiza kuaku.

22 Vayi wutukambi mambu moso momo wulembo yindula, bila tuzebi ti mu bibuangu bioso balembo findisa dibundu diaku ziphaka.

23 Bosi bawizana lumbu. Lumbu beni bu kifua, batu bawombo bayiza kunzo'andi. Masolo mazingila tona va nsuka nate va masika. Wuba yolukilamambu ma Kipfumu ki Nzambi bu kasingimina mu Mina mi Moyize ayi mu minkanda mi mimbikudi. Wuba leba bawilukila Yesu.

24 Va khati ka batu beni, bankaka bawilukila, vayi bankaka bamanga kuawu wilukila.

25 Vayi mu thangu bazola vutuka buna bakidi findana ziphaka. Buna polo wutuba diambu dimosi kaka :

—Mambu matuba Pheve Yinlongo madi makiedika, mu munu wu nbikudi Ezayi ti :

26 *Yenda kambi batu baba ti ;
luela wa vayi lulendi sudika ko ;*

luela tala vayi lulendi mona ko,

27 *bila mintima mi batu baba ngolo midi
bakengi matu mawu ayi meso mawu
mu diambu di meso mawu mabika mona,
ayi matu mawu mabika wa ;*

*mu diambu di mintima miawu mibika sudika
tala bedi balula mintima miawu
muingi ndiba vukisa !*

²⁸ Polo wubuela tuba ti :

—Thidi luzaba ti Nzambi wuveni phulusu andi
kuidi Bapakanuayi bela tambula mambu beni.

³⁰ Mimvu miodi Polo kakadila mu nzo yoyi kaba
futilanga. Wuba yakulangabumboti batu bobo
baba kuntalanga,

³¹ wuba kuba kambanga Nsamu wu Kipfumu
ki Nzambi ayi wuba kuba longanga Nsamu wu
Pfumu Yesu Klisto. Kadi mutu kasia ku nkandika
ko.

**Biblica® Open Nkanda wu Moyo, Nguizani
Yimona ayi Minkunga 2002**
**The New Testament and Psalms in the Yombe language
of the Democratic Republic of the Congo: Biblica®
Open Nkanda wu Moyo, Nguizani Yimona ayi
Minkunga 2002**

copyright © 2002 Biblica, Inc.

Language: Kiyombi

Contributor: Biblica, Inc.

Biblica® Open Nkanda wu Moyo™, Nguizani Yimona ayi Minkunga

Copyright © 2002 mu dizina di Biblica, Inc.

Biblica® Open Kiyombe Contemporary New Testament and Psalms™

Copyright © 2002 by Biblica, Inc.

“Biblica” diawu dizina leta di Amerika kazebi mu matedi nzo kisala Biblica, Inc. Dizina beni difuetai sadulu ku tsi minsua.

“Biblica” is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. Used with permission.

Creative Commons License

Buku yayi yikubuku mu minsua mi Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 (CCBY-SA mu bukufi) mu nza yi mvimba. Woso mutu tidi mona minsua beni, buna kakota mu nzila nsinga <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0> voti kafidisa nkanda kudi Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Biblica® Kidi dimbu ki kisalu ki Biblica, Inc. Woso mutu tidi sadila kiawu buna kafuetai sonika nkanda kudi Biblica, Inc mu diambu di baka nsua. Mu minsua mi CC BY-SA, busi fuana ko bangula, buela voti botula kima mu buku yayi, yayi wulenda kuaku sonikisa, wokisa ayi tembukisa buku beni mu monisa dimbu ki Biblica®. Enati bangudi voti buedidi kima, buna ufuetai botula dimbu ki Biblica® mu buku yoyi mesonika, ayi ufuetai monisa zimbangudulu ziaku ayi monisa kisalu kiaku mu phila yayi : “Buku yayi yituka mu buku yi Biblica, Inc. yoyi woso kuandi mutu kalenda tala voti baka mu kambu sumba mu nzila nsinga www.biblica.com ayi kota mu open.bible.”

Bufueni mu monisa kimbangi ki mi nsua voti copyright va buangu kioki kikubuku mu buku mu phila yayi:

Biblica® Open Nkanda wu Moyo™, Nguizani Yimona ayi Minkunga

Copyright © 2002 mu dizina di Biblica, Inc.

Biblica® Open Kiyombe Contemporary New Testament and Psalms™

Copyright © 2002 by Biblica, Inc.

“Biblica” diawu dizina leta di Amerika kazebi mu matedi nzo kisala Biblica, Inc. Dizina beni difueti sadulu ku tsi minsua.

“Biblica” is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. Used with permission.

Ufueti kubika buku aku mu minsua mi CC BY-SA.

Enati tidi lubula Biblica, Inc. mu ma tedi mbangudulu aku yi buku yayi, buna fueti solula yetu mu nzila nsinga <https://open.bible/contact-us>.

This work is made available under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Biblica® is a trademark registered by Biblica, Inc., and use of the Biblica® trademark requires the written permission of Biblica, Inc. Under the terms of the CC BY-SA license, you may copy and redistribute this unmodified work as long as you keep the Biblica® trademark intact. If you modify a copy or translate this work, thereby creating a derivative work, you must remove the Biblica® trademark. On the derivative work, you must indicate what changes you have made and attribute the work as follows: “The original work by Biblica, Inc. is available for free at www.biblica.com and open.bible.”

Notice of copyright must appear on the title or copyright page of the work as follows:

Biblica® Open Nkanda wu Moyo, Nguizani Yimona ayi Minkunga™

Copyright © 2002 mu dizina di Biblica, Inc.

Biblica® Open Kiyombe Contemporary New Testament and Psalms™

Copyright © 2002 by Biblica, Inc.

“Biblica” diawu dizina leta di Amerika kazebi mu matedi nzo kisala Biblica, Inc. Dizina beni difueti sadulu ku tsi minsua.

“Biblica” is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. Used with permission.

You must also make your derivative work available under the same license (CC BY-SA).

If you would like to notify Biblica, Inc. regarding your translation of this work, please contact us at <https://open.bible/contact-us>.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this

translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2023-04-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 19 Apr 2023

b7ee878d-13e9-51c4-b63a-f1213df5ddb9